

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

Bakalářská práce

Angličtina jako lingua franca z pohledu Čechů

English as a Lingua Franca from the perspective of Czech people

Vypracovala: Magdaléna Svobodová

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Emmer

České Budějovice, 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Angličtina jako lingua franca z pohledu Čechů vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů. Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 22. dubna 2022

Magdaléna Svobodová

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Emmerovi za vstřícnost, trpělivost a cenné rady a připomínky při psaní práce. Poděkování patří také mé rodině a blízkým za jejich podporu a důvěru během celého mého dosavadního studia.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vývojem a rozšířením anglického jazyka ve světě a jejím hlavním cílem je prozkoumat postoj Čechů k angličtině jako k jazyku, který lze využít ke komunikaci s lidmi z různých koutů světa. Teoretická část práce se zaměřuje na koncept „Angličtina jako lingua franca“ a na historický vývoj angličtiny v souvislosti s historickými událostmi, které měly bezprostřední vliv na rozšíření jazyka. Dále je v práci objasněna pozice angličtiny v České republice. Praktická část pomocí kvantitativního dotazníkového šetření zkoumá, zda Češi vnímají současné postavení angličtiny ve světě a do jaké míry je pro ně znalost jazyka důležitá. Dále se zaměřuje na úroveň angličtiny v Česku a ochotu Čechů využívat daný jazyk v praxi. Výsledky průzkumu jsou následně porovnávány s teoretickými poznatky.

Klíčová slova: angličtina, lingua franca, angličtina jako lingua franca, Češi, vývoj angličtiny, globální jazyk

Abstract

This thesis deals with the development and global spread of the English language. The main purpose is to examine the prevailing attitude in Czech society towards English as a language which can be used as a tool of communication with people worldwide. The theoretical part begins with an introduction of the concept English as a lingua franca followed by the historical development of English in the context of historical events which have had fundamental effect on the spread of the language. Furthermore, the author outlines the position of English in the Czech Republic. The practical part uses a quantitative survey to examine whether Czech people are aware of the current position of English in the world and to what extent is the knowledge of the language important to them. The survey also focuses on the level of English in the Czech Republic and the willingness of Czechs to use the language. The results of the survey are compared with theoretical findings.

Keywords: English language, lingua franca, English as a lingua franca, ELF, Czech people, development of English, global language

OBSAH

ÚVOD	7
1. Koncept angličtina jako lingua franca	8
1.1 Lingua franca	8
1.1.1 Původ pojmu lingua franca	9
1.1.2 Jazyky lingua franca minulosti a současnosti	9
1.2 Angličtina jako lingua franca	10
1.2.1 Definice pojmu „Angličtina jako lingua franca“	11
1.2.2 Charakteristické znaky ELF	12
2. Historický vývoj angličtiny	14
2.1 Prvopočátky jazyka a období staré angličtiny (do 11. st. n. l.)	14
2.2 Střední angličtina (1100–1500)	15
2.3 Raná moderní angličtina (1500–1800)	16
2.3.1 Vývoj angličtiny mimo Anglii	18
2.4 Moderní angličtina (1800–present)	18
3. Angličtina jako globální jazyk	20
3.1 Globální jazyk	20
3.2 Angličtina jako globální jazyk	20
3.2.1 Historické a politické faktory	21
3.2.2 Ekonomické příčiny	22
3.2.3 Příčiny kulturní, pedagogické a lingvistické	23
3.3 Angličtina v číslech	24
3.3.1 Angličtina jako druhý a cizí jazyk	26
4. Situace angličtiny v ČR	27
4.1 Výuka cizích jazyků v ČR	27
4.2 Obecná znalost angličtiny v ČR	28

5. Praktická část	30
5.1 Metodologie výzkumného šetření	30
5.2 Představení respondentů.....	31
5.3 Analýza výzkumného šetření.....	33
5.3.1 Povědomí Čechů o postavení angličtiny jako lingua franca	33
5.3.2 Schopnost a ochota Čechů komunikovat v anglickém jazyce	34
5.3.3 Důležitost angličtiny z pohledu Čechů	39
5.3.4 Způsob rozšíření angličtiny mezi Čechy	41
5.4 Shrnutí poznatků	43
ZÁVĚR.....	46
Seznam použité literatury	48
Seznam obrázků.....	51
Seznam tabulek	51
Seznam grafů	51

ÚVOD

Angličtina je v počtu rodilých mluvčích ve světovém žebříčku na třetím místě. Když jsou ale ke zmíněnému počtu přičtení také mluvčí, kteří se angličtinu učí jako druhý nebo cizí jazyk, ukáže se, že ji na různých úrovních ovládá zhruba 20 procent populace; to z ní dělá nejrozšířenější jazyk na světě. Zároveň je v současné době angličtina vnímána jako přední jazyk vědy, světového obchodu, diplomacie či turistiky a lze ji využít ke komunikaci s lidmi z celého světa. Schopnost domluvit se anglicky je vnímána jako velká výhoda při cestách do zahraničí. Přibývá zaměstnání, ve kterých je znalost alespoň jednoho cizího jazyka vyžadována či je minimálně výhodou. Díky médiím a internetu má člověk ovládající angličtinu snadnější přístup k velkému množství informací. Není pochyb o tom, že cizí jazyky otevírají dveře k mnoha příležitostem. Přesto se však i v současnosti najdou lidé, kteří angličtinu neovládají a ve svém životě ji možná ani nepotřebují, anebo ji ovládají, ale neradi ji užívají. Existují také země, kde z různých důvodů (např. historické události, politická situace) převládá nízká úroveň angličtiny či neochota ji využívat v praxi. Tato práce si klade za cíl prozkoumat přístup Čechů k angličtině jako k jazyku, který lze využít ke komunikaci téměř kdekoliv na světě.

V první kapitole teoretické části práce je definován pojem „lingua franca“ a samotný koncept „English as a lingua franca“. Druhá kapitola se zabývá historickým vývojem angličtiny od prvopočátků jazyka po současnou angličtinu. Další kapitola se zaměřuje na proces, během kterého se angličtina stala globálně využívaným jazykem mezi lidmi s odlišným rodným jazykem. Je zde zahrnuto historické, ekonomické, politické a kulturní pozadí, včetně současných vlivů (médií, internet), které upevňují pozici angličtiny jako globálního jazyka. V neposlední řadě práce zkoumá problematiku výuky angličtiny v Česku a její současné postavení.

Praktická část práce se zaměřuje na úroveň angličtiny mluvčích v Česku. Zkoumá obecné vnímání skutečnosti, že angličtina je v současnosti nejrozšířenějším světovým jazykem a do jaké míry je pro Čechy znalost angličtiny důležitá. Výzkum je proveden za pomoci dotazníků s rodilými Čechy různého věku s důrazem na ty, kteří se učí angličtinu jako cizí jazyk. Výsledky průzkumu jsou prezentovány a analyzovány v této práci.

1. KONCEPT ANGLIČTINA JAKO LINGUA FRANCA

1.1 Lingua franca

Podstata označení jazyka jako lingua franca spočívá v myšlence, že používaný jazyk má funkci společného komunikačního prostředku mezi mluvčími, kteří se navzájem svým mateřským jazykem nedomluví, nebo domluví jen s obtížemi. Sebba (1997) označuje pojmem lingua franca jazyk, který je využíván na poměrně velké zeměpisné ploše za účelem mezinárodní komunikace. Jde o společný jazyk, který je však mateřským jazykem jen pro některé svoje mluvčí.

Ve všeobecnosti se mezi autory daný koncept definuje podobnými slovy. Například Jenkins (2011, s. 1) používá termín lingua franca jako označení pro „kontaktní jazyk využívaný mezi lidmi, jež nesdílí společný rodný jazyk; často je pro své mluvčí druhým (nebo alternativním) jazykem¹.“ Obdobně se vyjadřuje také Harmer (2007), který říká, že jazyk používaný jako lingua franca je ten, který nejčastěji zvolí dva mluvčí jako dorozumívací prostředek, přestože ani pro jednoho z mluvčích se nejedná o rodný jazyk. Samarin (1968) je toho názoru, že aby bylo možné pojem lingua franca chápat v co nejširším možném rozsahu, je nutná obecná definice. Za takovou považuje definici od autorů z UNESCO z roku 1953, jež popisuje lingua franca jako *jazyk běžně využívaný lidmi, jejichž rodné jazyky jsou rozdílné, za účelem usnadnění vzájemné komunikace²* (UNESCO 1953, s. 46). Dále Průcha (2010, s. 81) popisuje jazyky označované jako lingua franca jako takové, které jsou „používány ke komunikaci mezi lidmi z různých zemí a kontinentů, aniž by příslušný jazyk byl mateřským jazykem komunikujících partnerů.“ V posledních několika desetiletích toto postavení získalo pouze několik jazyků.

Zjednodušeně lze říct, že jazyky označované jako lingua franca se využívají ke komunikaci napříč jazykovými bariérami. Mohou to být jazyky různých druhů; přirozené, pidžinizované, nebo plánované. Přirozený jazyk představuje pro některé svoje mluvčí rodný (či mateřský) jazyk a je výsledkem obvyklých procesů akulturace. Pokud je přirozený jazyk používán nad rámec svých rodilých mluvčích a dojde u něj k výrazné modifikaci, můžeme o něm říct, že byl pidžinizován. Pidžinizovaný jazyk, zkráceně pidžin, má základ v minimálně jednom přirozeném jazyce. Držíme-li se striktně definice, pidžin není přirozeným jazykem, avšak může se jím stát; takový pidžin je potom označován pojmem kreolský jazyk (Samarin, 1968, s. 221). Plánový, zastarale také umělý jazyk, se potom liší od obou předchozích typů jazyků – lidé jej úmyslně vytvoří

¹ překlad vlastní

² překlad vlastní

za účelem zjednodušení mezinárodní jazykové komunikace. Existují plánové jazyky, jež mohou plnit funkci lingua franca, ale existují i takové, které vznikly pouze pro specifické účely (Zeman, 2017).

1.1.1 Původ pojmu lingua franca

Lingua franca je pojem pocházející z latiny, který se v této formě používá mezinárodně a pro který se v národních jazycích nepoužívá žádný překlad. Pokud bychom však výraz lingua franca přeložili doslovně, byl by to franský jazyk. Tato interpretace odkazuje na germánské franky a na Franckou říši, jež se v 5. století našeho letopočtu rozprostírala na území západní Evropy a zaujímal dnešní území Francie, Německa, Belgie, Nizozemska a severní Itálie (Průcha, 2010).

Původně označoval termín lingua franca různorodý jazyk, jímž se bylo možné domluvit v jihozápadní části Středozeří zhruba mezi 15. a 19. stoletím. Tento pidžin měl své počátky pravděpodobně ve staré italštině a obsahoval prvky ostatních jazyků, a to například španělštiny, francouzštiny, portugalštiny, arabštiny a řečtiny (Knapp, Meierkord, 2002). Podle Jenkins (2011, s. 1) v minulosti sice existovaly i jiné jazyky, které do jisté míry plnily funkci lingua franca, ale zmíněný pidžin využívaný ve Středozeří byl prvním jazykem, který byl tímto termínem skutečně označen. Tento původní pidžin postupem času zanikl, zanechal však po sobě právě latinský termín lingua franca, jenž postupně zobecněl a začal se používat nejenom pro označení různých pidžinů, ale také pro různé jazyky využívané v interkulturní komunikaci. Samarin (1968, s. 661) uvádí další termíny, jež označují jazyky využívané napříč kulturami a v jistém smyslu konkurují pojmu lingua franca: obchodní jazyk, kontaktní jazyk, mezinárodní (nebo univerzální) jazyk, pomocný jazyk.

1.1.2 Jazyky lingua franca minulosti a současnosti

Průcha (2010) zkoumá jazyky plnící funkci lingua franca do vzdálené minulosti. Ve 3. tisíciletí př. n. l. se v oblasti dnešního Iráku, tehdy území Sumeršské říše, používala sumerština, která měla široké komunikační využití. Sumerština však pod tlakem ostatních jazyků a kultur jako mluvený jazyk zanikla. Podobně tomu bylo také například s aramejštinou, která se stala mezinárodním jazykem obchodu a diplomacie v 1. tisíciletí př. n. l., ale navzdory svému rozšíření později také zanikla.

Od roku 300 př. n. l. po následujících osm století byla komunikačním prostředkem na mezinárodní úrovni řečtina, která vládla hlavně v oblastech okolo Středozeřího moře.

K jejímu rozšíření za hranici řecké říše se zasloužilo mimo jiné velkou měrou křesťanství, církev ji v té době využívala jako hlavní jazyk pro šíření víry (Samarin, 1968). Řečtina se používala v oblastech obchodu a diplomacie, ve vojenství a mezi námořníky. Rozmach řečtiny částečně připomíná světový vzestup angličtiny. Řečtina však byla ve srovnání s angličtinou mnohem obtížnějším jazykem pro nastudování. S pádem řecké říše a nástupem Římanů jako nové velmoci ve Středomoří vytlačila řečtinu z pozice lingua franca latina. Řečtina ale obohatila slovní zásobu nemálo jazyků současnosti, angličtiny a češtiny nevyjímaje, a její vliv je dodnes znatelný například v medicínské či vědecké terminologii (Průcha, 2010, s. 82).

Latina byla rozšířená na většině evropského kontinentu během celého období středověku. Její expanze byla následkem především vojenské a ekonomické zdatnosti Římanů a jejich koloniální nadvlády. K rozšíření latiny v pozdějších letech významně přispěl také rozmach křesťanství. Latina byla po několik stovek let jazykem využívaným mezi vzdělanci, kněžími, diplomaty, a na středověkých univerzitách. Navzdory svému masivnímu rozšíření však byla z pozice lingua franca nakonec také vytlačena. Jednou z příčin bylo mimo jiné to, že z latiny postupem času vznikly samostatné románské jazyky (Průcha, 2010).

V moderních dějinách dosáhly na status lingua franca například svahilština, arabština, španělština, francouzština, hindština, portugalština a několik dalších jazyků, všechny zmíněné však hlavně vlivem kolonizace pouze v určitých oblastech světa (Crystal, 2003). Za jazyky lingua franca současnosti lze označit například ty, jež uvádí jako své oficiální Organizace Spojených národů (OSN): čínštinu, angličtinu, francouzštinu, ruštinu, španělštinu a arabštinu. V některých afrických a asijských vícejazyčných státech existují neoficiální jazyky lingua franca, které usnadňují mezietnickou a meziregionální komunikaci (Mufwene, 2010). Dnes je označení lingua franca spojováno na prvním místě a nejčastěji s angličtinou.

1.2 Angličtina jako lingua franca

Anglicky se dnes dokáže domluvit odhadem 2,5 miliardy mluvčích a pouze pro 400 milionů z nich představuje rodný jazyk (The EF English Proficiency Index, 2021). Funguje jako globální lingua franca pro komunikaci v olympijském sportu, mezinárodním obchodu, řízení letového provozu, na mezinárodních jednáních. Počátky využívání angličtiny jako lingua franca sahají zhruba do 16. století, kdy probíhala britská kolonizace Asie a Afriky. Crystal (1995) uvádí několik důvodů, které vedly k dominantnímu postavení angličtiny ve světě. Velká Británie byla koloniální velmocí a držela prvenství taktéž v oblasti průmyslu a obchodu. Vědecké a technické pokroky společně s průmyslovou revolucí vedly k zavedení mnoha nových termínů. Dalšími

důvody jsou postkoloniální americká ekonomika a globalizace v průběhu 20. a 21. století. Angličtina díky těmto skutečnostem ovlivnila společnost v mnoha oblastech, například v médiích, filmovém průmyslu, dopravě, vzdělávání, cestování či komunikaci.

Průcha (2010, s. 85) uvádí z hlediska funkční rozšířenosti tyto sféry, kde se angličtina využívá jako lingua franca:

- sféra mezinárodního obchodu a podnikání
- sféra mezinárodního práva a diplomacie
- sféra vědy a výzkumu
- sféra vzdělávání
- sféra techniky, informačních a komunikačních technologií
- sféra turismu a sportu
- sféra masové kultury (pop music aj.)

1.2.1 Definice pojmu „Angličtina jako lingua franca“

Definice pojmu „Angličtina jako lingua franca“ (z anglického „English as a lingua franca“, dále jen ELF) nejsou jednotné. Mezi autory zabývajícími se touto problematikou není jednoznačná shoda, zda do definice zahrnout také rodilé mluvčí angličtiny či nikoliv. Lingua Franca ve svém původním významu (viz. oddíl 1.1.1) rodilé mluvčí neměla. Tento fakt je možné použít jako argument pro to, aby byli rodilí mluvčí angličtiny z definice ELF vynecháni. Avšak celosvětový rozmach angličtiny, jenž je v historii u jiného jazyka nevídaný, způsobil, že je angličtina v současnosti velmi často využívána jako zvolený komunikační prostředek během mezinárodních schůzek a jednání, které běžně zahrnují interakce mezi rodilými i nerodilými mluvčími (Jenkins, 2011).

Definice ELF se dělí na dvě hlavní skupiny. První ve své definici rodilé mluvčí přímo nezahrnuje. Například Firth (1996) popisuje ELF jako společný jazyk mezi lidmi, jež nesdílí společný mateřský jazyk a mají odlišné kulturní pozadí, a pro které je angličtina zvoleným *cizím* jazykem využitým jako dorozumivací prostředek. Také House (1999) popisuje ELF jako využití angličtiny ke vzájemné komunikaci mezi příslušníky dvou nebo více rozdílných jazykových kultur, kdy ani pro jednoho z komunikujících není angličtina rodným jazykem.

Druhá skupina se přiklání k definici zahrnující rodilé mluvčí. Seidlhofer (2011, s. 7) definuje ELF jako „*jakékoliv využití angličtiny mezi rodilými mluvčími různých jazyků, pro které je angličtina zvoleným nástrojem pro vzájemnou komunikaci.*“ Jenkins (2011) ve své definici

popisuje, že ELF poukazuje na důležitost angličtiny využívané v komunikaci mezi mluvčími, kteří nesdílí mateřský jazyk.

Potřeba domluvit se napříč jazykovými bariérami je v dnešní době jeden z hlavních důvodů, proč se učit anglicky. Využívání angličtiny jako zvoleného nástroje komunikace také namísto rozdílů mezi lidmi poukazuje na to, co mají společné. Naznačuje, že „míšení“ jazyků je přijatelné, a že proto ve své podstatě není chyba, pokud si mluvčí, jehož rodným jazykem není angličtina, zachová při komunikaci v angličtině některé prvky ze svého mateřského jazyka, např. přízvuk. Latinský termín *lingua franca* také symbolicky vymaňuje angličtinu z vlastnictví rodilých mluvčích a předává ji svým způsobem do vlastnictví všech (Jenkins, 2011, s. 3).

1.2.2 Charakteristické znaky ELF

Zatímco mezi rodilými i nerodilými mluvčími panuje všeobecné přesvědčení, že je angličtina a její pravidla ve „vlastnictví“ rodilých mluvčích, výzkumy ukazují, že angličtina nerodilých mluvčích neodpovídá standardní formě spisovné angličtiny. Nerodilí mluvčí angličtiny mají tendence dělat chyby (např. zaměňování předložek, chyby ve slovosledu atd.), mezi sebou se však přesto domluví bez větších problémů. Zároveň se v komunikaci přizpůsobí jeden druhému lépe než rodilí mluvčí. Nabízí se tedy otázka, zda dva nerodilí mluvčí angličtiny nebudou ve vzájemné komunikaci úspěšnější než rodilý mluvčí s nerodilým mluvčím. Jinými slovy, mluvčí učící se angličtinu jako druhý nebo cizí jazyk budou úspěšnější ve využívání ELF ve vzájemné komunikaci než mluvčí, pro něž je angličtina rodným jazykem (Jenkins, 2004).

Využívání angličtiny po celém světě vzbudilo zájem o to, jakou podobu má v situacích, kdy je využívána nerodilými mluvčími jako *lingua franca*. Podle Seidlhofer (2004, s. 220) má taková angličtina z lingvistického hlediska několik společných znaků:

- vynechávání koncovky *-s* ve třetí osobě jednotného čísla v přítomném čase prostém, např. *he seem nice*,
- zaměňování vztažných zájmen *who* a *which* (*a table who*, *a boy which*),
- vynechávání členů určitého (*the*) a neurčitého (*a*, *an*) v případech, kdy je jejich použití ve spisovné angličtině nutné, a naopak používání těchto členů tam, kde nejsou potřeba,
- nesprávné používání tázacích dovětek, např. *He will be here soon, isn't it?*,
- nadbytečné používání předložek (*We have to study about ...* nebo *Can we discuss about ...?*),

- zbytečné používání podstatných jmen tam, kde nejsou potřeba (*black colour* namísto pouze *black* nebo *How long time* namísto *How long*),
- nadužívání sémanticky univerzálních sloves (např. *do, have, make, put, take*),
- pluralizace podstatných jmen, jež jsou v angličtině nepočítatelná (*informations, staffs, advices*),
- používání ukazovacího zájmena *this* v jednotném i množném čísle (*this boy, this boys*),
- používání vztažných vět namísto vazeb s infinitivem (*I want that we discuss about my disertation*).

2. HISTORICKÝ VÝVOJ ANGLIČTINY

Druhá kapitola se zabývá historickými událostmi a procesy, které formovaly angličtinu do současné podoby, a to od prvopočátků jazyka až po současnou angličtinu. Dnešní angličtina spadá z hlediska genealogické klasifikace do rodiny indoevropských jazyků, přesněji mezi západogermánské jazyky. Dalšími germánskými jazyky jsou např. němčina, nizozemština, islandština, dánština, švédština a norština. Všechny zmíněné jazyky mají společného jazykového předchůdce, pragermánštinu. Dle typologické klasifikace jazyků se řadí angličtina, stejně jako např. francouzština nebo čínština, mezi jazyky analytického (izolačního) typu (Průcha, 2010).

2.1 Prvopočátky jazyka a období staré angličtiny (do 11. st. n. l.)

Roku 55. př. n. l. napadli britské ostrovy Římané pod vedením Julia Caesara, a tím začala římská invaze Británie. Po následujících zhruba 400 let byla Británie součástí Římského impéria, úředním jazykem byla latina. Mezi tehdejšími původními obyvateli, Britony, převládaly keltské jazyky, jež měli na vývoj angličtiny v budoucnu jen velmi malý vliv. Původní jazyk Britonů je předchůdcem velštiny, gaelštiny, irštiny a bretonštiny (Algeo, 2005).

Začátkem 5. století n. l. se římské legie začaly stahovat a britské ostrovy začaly okupovat germánské kmeny. Tři nejznámější byly Sasové, Anglové a Jutové, původem z území dnešního Německa, Dánska a Nizozemí. Těmto kmenům se zpočátku hromadně říkalo Sasové, až v 7. století o nich začali latinští písaři psát jako o Anglech (anglicky *Angli*), nehledě na jejich původní kmen. Jazyky, kterými tyto kmeny mluvily, měly základ v pragermánštině a postupně splynuly ve starou angličtinu, jež byla označována termínem *Englisc* (výslovnost *sc* stejná jako výslovnost *sh*), což vedlo k dnešnímu modernímu názvu angličtiny. Pro germánské dobyvatele se dnes používá termín Anglosasové, který má však svůj původ až v době renesance (Crystal, 2002).

Anglosasové postupně vytlačovali původní keltské obyvatelstvo a začátkem 8. století již okupovali většinu území Anglie. Mezi Anglosasy sice pořád žili původní Britonové, jejich keltský jazyk však nemohl konkurovat jazyku Germánů – staré angličtině, která se stala dominantním mluveným jazykem britských ostrovů (Barber et al., 2009). Zpočátku byla tehdejší literatura psaná latinsky a věnovala se zejména náboženské tematice. Nejstarší dochovaná literatura psaná ve staré angličtině pochází ze začátku 8. století a jedná se převážně o texty přeložené z latiny, kterých se ale dochoval jen zlomek (Crystal, 2002). Latinské texty se začaly častěji překládat do staré angličtiny až koncem 9. století na příkaz Alfréda Velikého a na jeho popud

vznikala i originální staroanglická literatura. Neznámějším a nejdůležitějším dochovaným dílem psaným ve staré angličtině je hrdinský epos Beowulf, jehož jediná dochovaná kopie vznikla v 10. století, původní text však byl sepsán už kolem roku 750 (Graddol, 1996).

Crystal (2002, s. 173–175) uvádí, že vývoj angličtiny zásadně ovlivnily během anglosaského období dvě historické události. První byl příchod křesťanských misionářů v 6. století, jež přinesli na britské území křesťanství, gramotnost a hlavně latinu, která významně obohatila slovní zásobu staré angličtiny. Druhou událostí pak byly nájezdy dánských Vikingů do Británie, které začaly koncem 8. století a opakovaly se v intervalech po následujících téměř 300 let. Během té doby do staré angličtiny proniklo přes 1800 výrazů skandinávského původu, z nichž mnohé najdeme v angličtině dodnes.

Stará angličtina se velmi lišila od té současné, nejenom svým zápisem a abecedou. Měla volnější pořádek slov, byla flektivním jazykem, u podstatných jmen se určoval jmenný rod a byla skloňována v 5 pádech, u sloves se měnily koncovky závisle na osobě (Crystal, 1995). V 11. století však začali Británii osidlovat francouzsky hovořící Normané a s nimi přišly změny výrazně formující podobu jazyka. Začalo tak další období v historickém vývoji angličtiny (Crystal, 2002).

2.2 Střední angličtina (1100–1500)

Roku 1066 porazili Normané Anglosasy v bitvě u Hastings. Na anglický trůn usedl Vilém Dobyvatel z Normandie a úředním jazykem Anglie se stala normanská francouzština. V té době začalo období normanské nadvlády nad britskými ostrovy, se kterým přišly velké změny, podstatně ovlivňující další vývoj angličtiny. Tato fáze se v historickém vývoji angličtiny označuje jako období střední angličtiny (Eckersley, 1983).

Po několik století od normanské invaze se v Anglii používaly 3 jazyky; normanská francouzština jako úřední jazyk a jako jazyk obyvatel vyšší třídy, latina jako jazyk církve a angličtina, kterou mluvila většina běžného obyvatelstva (Algeo, 2005). Horobin (2016, s. 28) uvádí, že prvních 200 let od začátku normanské invaze se mezi obyvateli šířila francouzština i v mluvené podobě, avšak ve 14. století začal upadat počet jejích rodilých mluvčích a byla nadále používána hlavně v administrativě. Naopak status angličtiny se vzhledem k probíhajícím událostem od 13. století postupně měnil k lepšímu. V roce 1204 ztratil anglonormanský král Jan Bezzemek území Normandie, což oslabilo anglicko-francouzské vazby. Stoletá válka (1337–1453) mezi Anglií a Francií skončila vítězstvím Francouzů a Angličané ztratili téměř veškerá zbývající území ve Francii. Tento táhlý konflikt vedl ke zneprátení obou národů, k zesílení anglického národního cítění a k velkému úpadku francouzštiny v Anglii. Během 14. století začal rozmach

anglického písemnictví. V 80. letech 14. století John Wycliffe jako první kompletně přeložil do angličtiny Bibli. Vznikala anglicky psaná krásná literatura, jejímž vrcholem je tvorba básníka Geoffreyho Chaucera (cca 1340–1400), který je dodnes považován za jednoho z největších básníků všech dob. V roce 1476 bylo ve Westminsteru zřízeno první tiskařství, což vedlo ke vzniku a šíření velkého množství anglicky psané literatury a zároveň se začaly tvořit základy normy psané angličtiny (Algeo, 2005).

Během 15. století na území Anglie pokračoval úpadek francouzštiny a angličtina se začala používat v kultuře i administrativě (Barber et al., 2009). Když roku 1485 usedl na anglický trůn Jindřich VII., zakladatel tudorovské dynastie, byla převládajícím mluveným i psaným jazykem angličtina, která v období střední angličtiny prošla velkými lingvistickými změnami (Algeo, 2005).

Na konci 15. století se z angličtiny vytratily flektivní koncovky a gramatické vztahy se začaly vyjadřovat pomocí předložek a pomocí pořádku slov ve větě. U podstatných jmen se přestal určovat jmenný rod a zjednodušily se tvary sloves (Eckersley, 1983). Normanští písaři zapisovali angličtinu tak, jak ji slyšeli v mluvené formě a používali k tomu znaky z francouzštiny, což vedlo ke změnám v pravopisu. Normanská francouzština ovlivnila také výslovnost angličtiny. Jednou z nejdůležitějších změn byla reorganizace systému dlouhých samohlásek, dnes označována jako tzv. velký posun samohlásek (the Great Vowel Shift). Tento proces začal v 15. století a kolem roku 1700 v Anglii existoval moderní anglický vokální systém. Ke změnám však docházelo v různých regionech dříve nebo později. Dle některých autorů v určitých oblastech proces probíhal ještě během 19. století, někde určité změny dokonce dosud neproběhly (Crystal, 2002; Horobin, 2016). Razantní proměnou prošla v tomto období slovní zásoba. Vlivem normanské invaze francouzština obohatila angličtinu dle odhadů až o 10 000 výrazů a více než 70 % z nich se používá dodnes. V průběhu 14. a 15. století proniklo do angličtiny také několik tisíc výrazů z latiny (Crystal, 2002, s. 192).

2.3 Raná moderní angličtina (1500–1800)

V době renesance v Anglii vznikalo velké množství literatury, k čemuž velkou měrou přispěl Wiliam Caxton, který v roce 1476 přivezl do Anglie knihtisk. Ve společnosti rostl zájem o klasickou literaturu a o cizí jazyky, pozornost vzbudil také velký rozvoj vědy, zdravotnictví, umění. Od té doby rostl počet písemností, díky kterým víme, jakou podobu angličtina měla a jak se dál vyvíjela (Crystal, 2002).

Ve druhé polovině 16. století vládla Anglii Alžběta I., která podporovala rozvoj literatury, vědy, obchodu, kultury, vzdělání a zámořských plaveb. V tomto období například tvořil

Shakespeare, Sir Francis Drake jako první Angličan obeplul svět a anglické loďstvo porazilo španělskou námořní armádu, čímž se Anglie částečně zbavila konkurence v podobě jedné kolonizační velmoci. Období vlády Alžběty I. bývá označováno jako Zlatý věk Anglie (Algeo, 2005).

Z důvodu rychlého a rozsáhlého pokroku v mnoha odvětvích chyběly v angličtině často výrazy pro označení či popis nových objevů a technologií. Angličtina si proto „vypůjčovala“ slova z jiných jazyků, nejčastěji z latiny, která byla dominantním jazykem ve vědě a vzdělávání, a dále také z řečtiny, francouzštiny, italštiny, španělštiny a portugalštiny (Crystal, 2002).

Z lingvistického hlediska jsou za nejvýznamnější literární památky vznikající v období pozdní renesance považovány díla Williama Shakespeara (1564–1616) a Bible krále Jakuba z roku 1611. Díla byla přínosná hlavně v oblasti slovní zásoby – najdeme v nich velký počet nových slov, slovních spojení a idiomů, které se pravděpodobně objevovaly v mluvené angličtině již delší dobu, ale zde byly poprvé zaznamenány v psané formě. Mnoho takových výrazů se používá v angličtině dodnes (Crystal, 2002).

Od začátku renesance probíhaly v angličtině změny v pravopise, ve výslovnosti, a hlavně ve slovní zásobě. Změny probíhaly rychle a angličtina nebyla kodifikována, proto se zdálo, že vývoj jazyka nemá žádný řád. Až ve druhé polovině 18. století vznikaly publikace úspěšně popisující normu jazyka. V roce 1755 vydal Samuel Johnson svůj rozsáhlý Slovník anglického jazyka (*A Dictionary of the English Language*), jenž vznikl v průběhu 7 let, definoval přes 40 000 pojmů a je dodnes mimořádným přínosem pro anglickou lexikologii. Ve stejném čase také probíhaly pokusy o sjednocení gramatiky; jedním z nejvýznamnějších je Anglická gramatika z roku 1794, jejíž autorem je Lindley Murray (Crystal, 2002). Koncem 18. století už měla angličtina velmi blízko k angličtině používané dnes. Přestalo se používat zakončení *-eth* u sloves ve třetí osobě jednotného čísla (např. *he cometh*). Zájmena *thou* a *thee* se vytratily z běžné řeči, stejně jako „dvojité“ superlativy (např. *the most lowest*). Pomocné sloveso *do* se používalo stejným způsobem jako dnes (Barber et al., 2009). Podle Crystala (1995, s. 76) by dnešní čtenář až na výjimky v podobě zastaralých výrazů porozuměl tehdejší anglické literatuře bez větších problémů.

2.3.1 Vývoj angličtiny mimo Anglii

Období rané angličtiny bylo také dobou rozmachu Britského impéria. Po celém světě vznikaly britské kolonie a angličtina se ve velkém šířila mimo území Británie (Algeo, 2005). Důležitým krokem pro budoucí vývoj angličtiny bylo osídlení severní Ameriky, kam během 17. století začaly plout lodě s britskými osadníky. V kolonizovaných oblastech Ameriky díky britské nadvládě převládala britská angličtina. Do Ameriky však proudily také jiné národy a s nimi i jiné jazyky, které měly společně s jazyky původních obyvatel vliv na zdejší vývoj angličtiny, a ta se od britské angličtiny začala postupně odchylovat. Americký lexikograf Noah Webster vydal roku 1828 slavný slovník *An American Dictionary of the English Language*, obsahující na 70 000 pojmů, jehož cílem bylo odlišit americkou angličtinu od původní britské a dát jí vlastní identitu (Crystal, 1995, s. 81). Dnes je americká angličtina společně s britskou celosvětově nejrozšířenější a nejvlivnější národní variantou jazyka.

Podobný vývoj jako v USA měla angličtina i na mnoha dalších území, která byla dobývána a osidlována Brity. Průcha (2010, s. 93) uvádí následující varianty, jež se postupně diferenciovaly od standardní britské angličtiny: skotská angličtina, irská angličtina, americká angličtina, kanadská angličtina, australská a novozélandská angličtina, asijská angličtina, africká angličtina, karibská angličtina. Přestože existuje mnoho rozdílných variant angličtiny v různých částech světa, je angličtina pořád jedním nezaměnitelným jazykem; rozdíly mezi jednotlivými variantami nejsou ve srovnání s jejich společnými rysy natolik podstatné (Algeo, 2005, s. 222–223).

2.4 Moderní angličtina (1800–present)

Angličtina od roku 1800 po současnost hlavně rozšiřuje své pole působnosti. Zlepšuje své postavení v mnoha zemích, celosvětově roste počet jejích mluvčích a přibývá možností jejího využití (Algeo, 2005). Crystal (2002, s. 228) uvádí, že během posledních 300 let neprošla angličtina zásadními lingvistickými změnami, došlo však k významné obměně slovní zásoby. Změny ve společnosti a velký vědecko-technický pokrok přinesly do angličtiny tisíce nových výrazů. S proudem nových slov se ale také spousta starších slov v běžné řeči naopak používat přestala nebo se změnil jejich původní význam.

V důsledku měnící se slovní zásoby vznikalo množství slovníků. Nejdůležitějším byl *The Oxford English Dictionary*, jenž byl publikován po jednotlivých svazcích od roku 1884. V roce 1933 vyšlo jeho první kompletní vydání, obsahující 12 svazků a 1 doplňující. Cílem slovníku bylo chronologicky objasnit vývoj slovní zásoby anglického jazyk od poloviny 12. století po současnost. V roce 1989 bylo publikováno druhé vydání ve 20 svazcích. The Oxford English

Dictionary je jedním z nejobsáhlejších, nejvýznamnějších a nejuznávanějších slovníků angličtiny (Encyclopedia Britannica, 2021).

Vznik nových technologií vždy doprovází změny v jazyce, v psané i mluvené formě. V 19. století nastal velký pokrok v telekomunikaci; začaly se používat telegrafy, psací stroje a telefony. Komunikace na dálku si žádala uzpůsobení jazyka a zavedení nových konvencí. V průběhu 20. století se rozmohlo rádiové a televizní vysílání, se kterými vznikají nové varianty mluveného projevu a přichází možnost rychlého šíření informací v angličtině také mimo anglicky mluvící země. Od 90. let 20. století začal být pro širokou veřejnost dostupný internet a znamenal revoluci nejen ve sdílení a šíření informací, ale také v lingvistice. Rychlost, s jakou se výrazy používané na internetu ujímají mezi mluvčími, je v historii jazyka nevídaná. V minulosti nově vzniklé výrazy pronikaly do jazyka i po několik desetiletí, než se začaly běžně používat a byly kodifikovány do slovníků. Dnes díky rychlosti internetu může nový výraz během chvilky „obletět svět“ a ujmout se v běžné řeči v relativně krátkém čase (Crystal, 2002, s. 140). Internet od svého vzniku obohatil jazyk o tisíce slov. Vznikl také specifický styl psaní na internetu, typický například používáním zkratk a emoji (McCulloch, 2019).

3. ANGLIČTINA JAKO GLOBÁLNÍ JAZYK

3.1 Globální jazyk

Jazyk lze označit za globální v případě, že je uznáván a využíván ve většině zemích na světě. Hlavní roli nepochybně zastává jazyk v těch státech, kde převládá jako mateřský jazyk. Ve světě je dnes nejrozšířenějším rodným jazykem čínština, po ní španělština a angličtina. Používání jazyka jako mateřského však nepostačuje k jeho rozšíření na globální úrovni; určitý status musí získat jazyk také ve státech, kde žije rodilých mluvčích daného jazyka málo nebo žádní. Udělit jazyku speciální postavení v zemi, kde nepřevládá jako rodný jazyk, lze dvěma způsoby. Prvním způsobem je učinit ho úředním jazykem, používaným pro komunikaci s úřady a ve školství. Dnes tuto roli zastává nejčastěji angličtina, která je úředním jazykem ve více než 70 zemích na světě. Druhým způsobem je učinit z jazyka prioritně vyučovaný cizí jazyk ve školství, a to i v případě, že daný jazyk nemá v dané zemi oficiální status. V současnosti je ve světě nejvíce vyučovaným cizím jazykem angličtina, která se vyučuje ve více než 100 zemích, včetně České republiky, Číny, Ruska, Německa, Španělska, Egypta, Brazílie aj. Angličtina v mnoha zemích nahradila jiné jazyky, které zde byly v minulosti ve vzdělávání prioritní; například ruštinu v zemích bývalého Sovětského svazu (Crystal, 2003, s. 3).

Crystal (2003, s. 3–10) uvádí, že pokud se jazyk stane globálním, příliš to nesouvisí s počtem jeho rodných mluvčích, ale spíše s jejich politickým a socioekonomickým postavením ve světě. Z historie víme, že jazyky dosahovaly mezinárodního postavení hlavně díky politické, ekonomické a vojenské převaze svých rodilých mluvčích. Rozšíření angličtiny nebylo výjimkou, souviselo primárně s rozmachem Britského impéria a později s ekonomickou a politickou dominancí USA.

3.2 Angličtina jako globální jazyk

Angličtina je dnes mezinárodním jazykem rozšířeným na všech pěti obydlených světových kontinentech. Je historicky prvním a jediným jazykem, kterému se povedlo dosáhnout takové pozice. Další současné mezinárodní jazyky, například němčina, ruština či španělština, se používají pouze v rámci jednoho nebo dvou světadílů (Průcha, 2010). Podle Crystala (2003, s. 59) vedly k současnému postavení angličtiny převážně dva faktory: „*rozmach britského kolonialismu, jež dosáhl vrcholu v 19. století, a vzestup USA jako politické a ekonomické velmoci*

v průběhu 20. století³." V posledních letech upevňuje pozici angličtiny popularita médií a zábavního průmyslu původem převážně z anglicky mluvících zemí a v neposlední řadě vliv internetu.

3.2.1 Historické a politické faktory

Primární vliv na celosvětové rozšíření angličtiny měl rozmach Britského impéria. V 17. století získala Anglie převahu na moři a začala rozšiřovat svoji říši. Angličtina se šířila mimo britské ostrovy na všechny světové kontinenty hlavně díky kolonizaci, dobývání, obchodu a migraci (Barber et al., 2009, s. 240).

Významným krokem pro budoucí postavení angličtiny jako světového jazyka bylo osídlení severní Ameriky. První trvalá anglická osada v Americe, Jamestown, byla založena v roce 1607 ve Virginii. Do Ameriky ve vlnách přicházeli osadníci převážně z Britských ostrovů, ale také z různých koutů Evropy. Postupně byla osídlena většina kontinentu, původní obyvatelé a jejich jazyky byly utlačovány a jako primární jazyk byla prosazována angličtina (Crystal, 2003). Koncem 18. století se Američané výsledkem americké revoluce osvobodili od Britské nadvlády a angličtina (tedy její americká varianta) se v nově vzniklých Spojených státech stala oficiálním a sjednocujícím jazykem. Velký nárůst populace v USA spojený s imigrací v průběhu 19. a 20. století výrazně přispěl k dnešnímu dominantnímu postavení jazyka. Dnes je USA zemí s největším počtem rodilých mluvčích angličtiny na světě (Harmer, 2007).

Po skončení americké války za nezávislost z USA emigrovala část obyvatel podporující Velkou Británii. Nejčastějším cílem emigrantů byla Kanada, kam však mířily nejen tisíce Američanů, ale také osadníci převážně z Anglie, Irska a Skotska (Horobin, 2016). V době kolonizace dominovali na území Kanady kromě Britů hlavně Francouzi a kolem roku 1840 v Kanadě převládali mluvčí francouzštiny. Británie si však kladla nárok na kanadské teritorium a měla za cíl asimilaci francouzsky hovořících obyvatel. Nakonec zde byla politickými manévry angličtina prosazena jako jediný jednací a úřední jazyk (Průcha, 2010, s. 86).

Vlivem trojúhelníkového obchodu, fungujícího od 17. století, byly do oblasti Karibiku na britských lodích zavezeny miliony černých otroků, kteří využívali ke komunikaci pidžinizovanou formu angličtiny. Británie navíc na karibském území prosazovala svůj politický vliv a začátkem 19. století bylo pod britskou nadvládou mnoho zdejších ostrovů, včetně například Jamajky a Barbadosu. Karibikem se tak šířila standardní i pidžinizovaná angličtina a vlivem

³ překlad vlastní

rozdílných politických a kulturních pozadí zdejších zemí se postupně vyvíjely různé její varianty (Crystal, 2003).

V roce 1600 byla založena Britská Východoindická společnost a v jihovýchodní Asii začaly vznikat britské obchodní stanice. Británie postupně získala kontrolu nad Indickým subkontinentem, trvající po téměř 200 let (Crystal, 2003). Během britské suverenity se angličtina stala úředním jazykem v Indii, Hong Kongu, Singapuru a Malajsii (Horobin, 2016).

Koncem 18. století začala Británie prosazovat svůj vliv také v jižní Africe. V roce 1806 získali Britové kontrolu nad kapskou provincií a o pár let později zde byla angličtina prohlášena úředním jazykem. V 19. století se zde rozmohla těžba zlata a diamantů, což bylo jednou z příčin masivního přílivu imigrantů, kteří často přicházeli z anglicky mluvících zemí (Crystal, 2003).

Ve stejné době jako v Africe začala Británie zakládat kolonie také na australském kontinentu. Zpočátku Britové učinili z Austrálie trestaneckou kolonii a převáželi sem hlavně anglické a irské vězně, aby uvolnili přeplněné věznice v Anglii. Až během 19. století začali do Austrálie přicházet ve velkém osadníci, většina z nich z britských ostrovů. Britové dále začali rozšiřovat své teritorium směrem na Nový Zéland. Zde vznikly první trvalé britské kolonie až koncem 19. století. Následovala imigrační vlna z Evropy, rozšiřující anglicky mluvící populaci na téměř celém souostroví (Crystal, 2003).

Většina kolonizovaných zemí se časem osamostatnila, mnoho z nich však zůstalo nebo se postupně stalo součástí Commonwealthu. Průcha (2010, s. 84) uvádí, že z hlediska územního rozšíření se angličtina používá jako domácí (rodný) jazyk či jako druhý (úřední) jazyk v následujících zemích:

- Evropa: Velká Británie, Irsko, Malta
- Amerika: Kanada, USA, některé státy Střední Ameriky (Bahamy, Barbados, Portoriko, Grenada, Jamajka aj.)
- Afrika: Nigérie, Ghana, Keňa, Tanzanie, Uganda, Jihoafrická republika aj.
- Asie: Indie, Pákistán, Srí Lanka, Filipíny aj.
- Austrálie: Austrálie, Nový Zéland, Samoa aj.

3.2.2 Ekonomické příčiny

Harmer (2007, s. 14) uvádí, že *„vojenská zdatnost může být příčinou počátečního prosazení jazyka, jak je patrné z historie, ale je to ekonomická moc, která zajišťuje jeho zachování*

*a růst*⁴.“ Velká Británie byla kolébkou průmyslové revoluce a v 19. a 20. století zažívala velký hospodářský rozkvět. S Británií velkým rozvojem procházely i některé země Commonwealthu, nejmórněji Austrálie a Kanada. Ekonomicky rostly také Spojené státy americké a postupně se stávaly velmocí ve sféře ekonomiky, vědy i techniky. Díky zvětšujícímu se vlivu se jim dařilo prosazovat své zájmy a také svůj jazyk. Po 1. světové válce začaly USA protlačovat angličtinu jako jazyk diplomacie v mezinárodních organizacích, kde do té doby dominovala francouzština. Po skončení 2. světové války se angličtina stala hlavním nástrojem komunikace mezi členskými státy nově vzniklých mezinárodních organizací, např. NATO, UNESCO, OECD aj. (Průcha, 2010).

3.2.3 Příčiny kulturní, pedagogické a lingvistické

Zvyšující se vliv a obliba anglického jazyka v posledních desetiletích velmi souvisí s neustále rostoucí popularitou anglicky mluvících zemí a jejich kultury. Britská a americká móda, styl života i jazyk byly a jsou po světě považovány za moderní, a to hlavně mezi mladšími ročníky, které udávají současné trendy. Anglofonní země produkují velké množství filmů, seriálů, hudby, knih atd., jež jsou v současnosti velmi žádané, a hlavně díky internetu snadno a rychle dostupné kdekoli na světě (Crystal, 2002). Písňe s anglickými texty jsou dnes dobře známé posluchačům daleko za hranicemi anglicky mluvících zemí. Filmy a seriály v originálním anglickém znění s titulky se globálně těší velké oblibě. Jedním z novějších odvětví zábavního průmyslu jsou také počítačové hry, které jsou populární hlavně u mladší generace a angličtina je často jejich důležitou součástí. Roste také obliba sociálních sítí. S rostoucí popularitou zmíněných zahraničních médií, PC her, sociálních sítí aj. jsou lidé interně motivováni umět se pohybovat v anglofonním digitalizovaném světě, roste tedy ochota a motivace mluvčích studovat angličtinu a zlepšovat se. Díky zábavnímu průmyslu, internetu a novým technologiím zároveň přibývá možností, jak se učit jazyky nenásilnou formou. Ve světovém měřítku roste počet anglických mluvčích, úroveň angličtiny se zvyšuje a také přibývá lidí, kteří se s angličtinou setkávají už v předškolním věku.

Harmer (2007) uvádí, že angličtina je celosvětově převládajícím jazykem cestovního ruchu. To dosvědčuje mimo jiné například fakt, že na letištích po celém světě zaznívají hlášení nejen v primárním jazyce země, kde se letiště nachází, ale také v angličtině. Stejně tak popisky informačních cedulí jsou na letištích uváděny v anglické verzi. Angličtina je v současnosti upřednostňovaným jazykem řízení letového provozu a je hojně využívána v komunikaci lodní dopravy. Dále má angličtina důležité postavení v akademickém sektoru, o čemž svědčí její časté

⁴ překlad vlastní

využívání na mezinárodních vědeckých konferencích a také skutečnost, že mnoho odborných článků různých odvětví (např. zoologie, astrofyzika) je psáno primárně v anglickém jazyce. Za dominanci angličtiny je v posledních letech zodpovědný také internet, jenž se od svého vzniku stal klíčovým nástrojem pro výměnu informací po celém světě. Internet má kořeny v USA, což je jednou z příčin, proč je převažujícím jazykem na internetu právě angličtina.

Jedním z dopadů zesilujícího postavení angličtiny bylo zavedení povinné výuky angličtiny jako cizího jazyka na základních i středních školách v mnoha státech po celém světě. Podle Průchy (2010, s. 87) „to vytváří kumulativní efekt, tj. stále větší počty mladých lidí získávají určitou znalost angličtiny, a tedy opět přispívají k jejímu dalšímu šíření.“

Jako zajímavý, ale nejasný faktor, který přispěl k rozmachu angličtiny, někteří autoři zmiňují faktor lingvistický. Mezi laickou veřejností se může někdy objevit názor, že angličtina je ve srovnání s jinými jazyky relativně snadná k osvojení. Průcha (2010, s. 87–88) však uvádí, že složitost ani jednoduchost nejsou univerzálními vlastnostmi žádného jazyka. Náročnost jazyka se bude odvíjet od toho, s jakým dalším jazykem ho porovnáme. Přestože angličtina má některé vlastnosti, díky kterým se může mluvčím určitých jazyků jevit jako jazyk lehký k nastudování, mezi lingvistickými odborníky není domnělá „jednoduchost angličtiny“ uznávána jako příčina vedoucí k současnému rozšíření angličtiny.

3.3 Angličtina v číslech

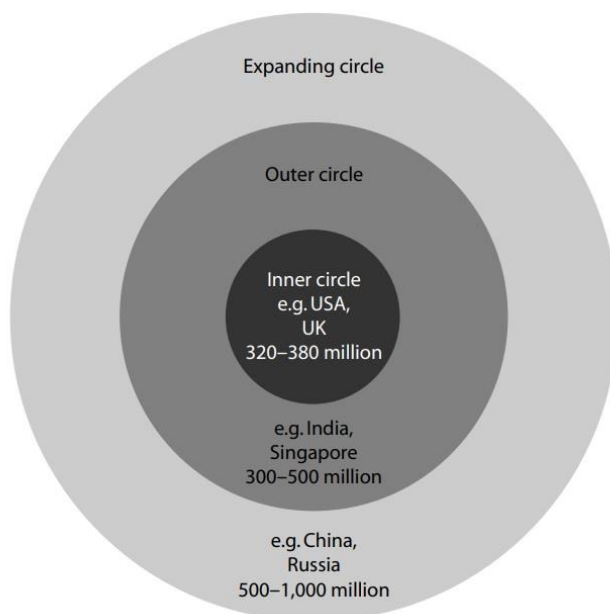
V 11. století byla angličtina rozšířená pouze mezi obyvateli Anglie a ovládalo ji odhadem 1,5 milionu lidí. Začátkem 17. století existovalo odhadem mezi 5 až 7 miliony anglických mluvčích a mimo Britské ostrovy angličtina neměla téměř žádné zastoupení. Kolem roku 1950 již mluvilo anglicky jako svým rodným jazykem na 250 milionů lidí a dalších zhruba 100 milionů se angličtinu učilo jako cizí jazyk (Barber et al., 2009).

Vzhledem ke zvyšujícímu se počtu anglických mluvčích navrhnul v 80. letech minulého století Braj B. Kachru model, který rozděluje mluvčí angličtiny do tří skupin pomocí tří koncentrických kruhů. Vnitřní kruh reprezentuje státy, kde angličtina převládá jako mateřský jazyk. Ve vnějším kruhu najdeme státy, ve kterých angličtina figuruje jako (druhý) úřední jazyk; v mnoha případech se jedná o bývalé britské kolonie. Rozšiřující kruh potom zahrnuje ty státy, ve kterých nemá angličtina žádný oficiální status, ale je zde vyučována jako cizí jazyk za účelem komunikace s mluvčími z obou předchozích kruhů (Horobin, 2016, s.138–139). Model zároveň zobrazuje směr šíření angličtiny, kdy vnější kruh udává normu angličtiny, vnější kruh normu rozvíjí a angličtina v rozšiřujícím kruhu se řídí dle normy (Kolesárová, 2013). Kachru

v roce 1985 odhadl počet anglických rodilých mluvčích na 320–380 milionů a počet nerodilých mluvčích na 250–380 milionů (Harmer, 2007, s. 13). Zároveň předpověděl, že „pokud bude šíření angličtiny pokračovat současným tempem, do roku 2000 počet jejích nerodilých mluvčích převyší počet rodilých mluvčích⁵“ (Kachru, 1983, s. 3). Z dnešního pohledu víme, že Kachru se ve své předpovědi nemýlil.

Na přelomu milénia měla angličtina odhadem dohromady přes 1,5 miliardy mluvčích a byla vnímána jako globální jazyk (Crystal, 2003, s. 6). Jak můžeme pozorovat na obrázku 1, Crystal (2003, s. 61) odhadl počty mluvčích v jednotlivých kruzích následovně: vnitřní kruh na 320–380 milionů, vnější kruh na 300–500 milionů a rozšiřující kruh na 500-1000 milionů; z toho vyplývá poměr rodilých a nerodilých mluvčích zhruba 1:3. Crystal však zdůraznil, že tato čísla jsou pouze odhadem a nemusí přesně odpovídat skutečnosti.

Obrázek 1: Tři „kruhy“ angličtiny

Zdroj: Crystal, 2003, s. 61

V dnešním globalizovaném světě je existence a přijetí společného mezinárodního jazyka nevyhnutelné. Dnes angličtina figuruje jako nejpoužívanější světový jazyk, na různé úrovni ji ovládá odhadem 2,5 miliardy mluvčích a pouze pro jednu pětinu z nich je rodným jazykem (The EF English Proficiency Index, 2021).

⁵ překlad vlastní

3.3.1 Angličtina jako druhý a cizí jazyk

Dvě miliardy mluvčích, pro které angličtina není rodným jazykem, nýbrž se ji učí během svého života, se dělí do dvou početných skupin. První skupinou jsou mluvčí studující angličtinu v zemích, kde má oficiální status. Pro tyto mluvčí představuje angličtina druhý jazyk (angl. *English as a second language, ESL*) a důvodem jejího nastudování je začlenění do společnosti dané země a život bez jazykových bariér. Druhá skupina představuje studenty angličtiny v zemích, kde nemá tento jazyk žádný oficiální status. Tady je angličtina součástí vzdělávacího plánu a vyučována jako cizí jazyk (angl. *English as a foreign language, EFL*). Důvodem pro studium angličtiny je primárně domluvit se s lidmi z celého světa, například při vycestování do zahraničí. V tomto případě se student vzdělává ve své vlastní zemi, případně zlepšuje angličtinu během krátkých pobytů v anglicky mluvících zemích. Obě skupiny studují angličtinu z různých důvodů; liší se tedy také způsob její výuky (Hamer, 2006, s. 19).

4. SITUACE ANGLIČTINY V ČR

Česká společnost vždy přikládala výuce cizích jazyků velkou váhu, mimo jiné také z toho důvodu, že jako početně malý národ cítíme potřebu nezaostávat za světem. Co se výuky a postavení cizích jazyků týče, prošly české země v historii několika stádii.

4.1 Výuka cizích jazyků v ČR

V době před 2. světovou válkou se v Československu na středních školách vyučovala řečtina, latina, francouzština a němčina. Jenom vzácně probíhala také výuka angličtiny. Po komunistickém státním převratu v roce 1948 však nastal zlom a jako jediný povinný cizí jazyk byla na všech školách zavedena ruština. Možnost studovat jiný cizí jazyk byla pouze na gymnáziích a na vybraných středních školách. Protlačování ruštiny v československém vzdělávacím systému mělo na jazykovou vybavenost obyvatelstva nepříznivý dopad. Situaci změnil pád komunismu v Evropě v roce 1989 (Průcha, 2010).

V roce 1990 došlo ke změně vzdělávacího systému. Žáci základních škol se již mohli rozhodnout, který cizí jazyk budou od 5. třídy studovat. Na výběr byla němčina, angličtina, francouzština, španělština nebo ruština. Po ukončení základní školy mohli žáci na studium daného jazyka navázat také na střední škole, nebo si vybrat jiný cizí jazyk. První roky po převratu se však české školství ocitlo v nelehké situaci. Zájem o výuku cizích jazyků rychle stoupal, nicméně byla nouze o kvalifikované učitele jiných cizích jazyků než ruštiny; výuka cizích jazyků na českých školách tedy nebyla na příliš dobré úrovni. Situace se ale postupně zlepšovala. Počátkem 90. let byl největší zájem o výuku němčiny, žáci a jejich rodiče ale začali dávat přednost spíše angličtině a od školního roku 1997/1998 již angličtina ve výuce cizích jazyků na českých školách převládá (Průcha, 2010).

Dnes se výuka základních škol v ČR řídí celostátně závazným dokumentem, kterým je Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), jež vešel v platnost roku 2005 a je pravidelně aktualizován. Od roku 2005 je první cizí jazyk povinně vyučován od 3. do 9. třídy základní školy s doporučením, že „*přednostně by měla být žákům nabídnuta výuka anglického jazyka*“, toto doporučení však bylo roku 2021 vyškrtáno (s. 149). RVP ZV dále uvádí, že v případě zájmu ze strany žáka a jeho zákonných zástupců lze s výukou cizího jazyka začít i v nižších ročnících. Všechny základní školy v Česku pak měly od roku 2005 povinnost nejpozději od 8. ročníku ZŠ nabídnout všem žákům jako volitelný předmět další cizí jazyk: němčinu, francouzštinu, španělštinu, italštinu, ruštinu, slovenštinu, polštinu, případně jiný jazyk.

Ve školním roce 2013/2014 se výuka dalšího cizího jazyka stala od 8. ročníku ZŠ povinnou a pokud žáci ne zvolili jako první cizí jazyk angličtinu, musí jim být jako další cizí jazyk nabídnuta přednostně (RVP ZV 2021, s. 149).

Státní maturity na českých středních školách se v současnosti skládají ze dvou předmětů. Prvním je český jazyk a druhý si studenti volí, na výběr je matematika a cizí jazyk. Od roku 2013 lze konat státní maturitní zkoušku z těchto cizích jazyků: angličtina, francouzština, němčina, španělština, ruština. V roce 2021 zvolily čtyři pětiny maturantů jako druhý povinně volitelný předmět státní maturity cizí jazyk a převážná většina skládala zkoušku z angličtiny, z toho úspěšně 93 %. Náročnost státní maturity z anglického jazyka v Česku odpovídá jazykové referenční úrovni B1 (CERMAT, 2021).

Dominanci angličtiny v českém vzdělávacím systému dokazují údaje Statistického informačního systému Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Podle Statistické ročenky školství 2021/2022 v současnosti navštěvuje české základní školy 849 257 žáků a angličtinu se učí jako první cizí jazyk 99,2 % žáků z celkového počtu. Situace je podobná také na středních školách; z celkového počtu 417 715 studentů se 98,6 % učí anglicky (Statistický informační systém MŠMT, 2022).

4.2 Obecná znalost angličtiny v ČR

Dle Průzkumu jazykové vybavenosti obyvatel z roku 2002 bylo zjištěno, že 73,5 % dotazovaných obyvatel ovládá minimálně jeden cizí jazyk přinejmenším na elementární úrovni. Rozdíly ve znalosti jazyků byly zaznamenány na základě věku a dosaženého vzdělání, naopak pohlaví nemělo na jazykovou kompetenci vliv (Průcha, 2010, s. 120–121).

Podle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) v roce 2016 zhruba polovina Čechů ve věku 18–69 let ovládala angličtinu minimálně na základní úrovni. Z dospělých do 30 let věku disponovalo znalostí angličtiny přes 80 %, ve věkové skupině 30–50 let ovládalo angličtinu asi 50 %. Téměř 80 % českých obyvatel starších 60 let naopak nemluvilo anglicky vůbec. Podle údajů ČSÚ úroveň angličtiny souvisí kromě věku také s nejvyšším dosaženým vzděláním; neznalost angličtiny se ukázala u více než 80 % Čechů bez maturity (Průbalová, 2017).

Ve světovém žebříčku The EF English Proficiency Index (EF EPI), který od roku 2011 každoročně zveřejňuje největší světové srovnání zemí a regionů podle znalosti angličtiny, se Česko v roce 2018 umístilo na 20. místě z celkem 88 zemí; autoři výzkumu navíc označili Česko za evropského skokana roku. V roce 2021 se potom podle EF EPI Česká republika umístila na 27. místě z celkových 112 zemí. V rámci Evropy se Česko umístilo na 23. pozici. Praha se ve srovnání

světových metropolí z celkových 124 hlavních měst dostala na 27. místo. EF EPI také řadí všechny země do 5 skupin podle zjištěné úrovně angličtiny, od velmi vysoké (*very high proficiency*) po velmi nízkou (*very low proficiency*). Dle jejich hodnocení byla úroveň angličtiny mezi Čechy v roce 2021 vysoká (*high proficiency*). Pro srovnání, v roce 2013 se Česko umístilo z celkově 60 zemí na 20. místě a dle výsledků EF EPI byla úroveň angličtiny mezi Čechy střední (*moderate proficiency*) (The EF English Proficiency Index, 2021).

Rostoucí úroveň angličtiny v Česku je kromě jiného důsledkem toho, že klesá průměrný věk, kdy se Češi začínají učit anglicky. České děti jsou od útlého věku daným jazykem obklopené více než kdy dřív, a to díky hudbě, filmům a seriálům v původním znění, internetu, videohrám, cestování. Do češtiny navíc proniká nespočet anglických výrazů, tzv. anglicismů, které postupně zdomácní a často je slyšíme v běžné řeči (např. *teenager*, *single*, *e-mail*, *chatovat* aj.). Žáci a studenti věnují angličtině více pozornosti také díky zavedení státní maturity, kde je angličtina jedním z povinně volitelných předmětů. Postupně tedy v Česku přibývá mluvčích angličtiny a úroveň jazyka se zlepšuje.

Současná úroveň angličtiny mezi Čechy a jejich názor na jazyk jsou zkoumány v praktické části této práce.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

Podstatou praktické části bakalářské práce je formou dotazníkového šetření prozkoumat povědomí Čechů o postavení angličtiny v dnešním světě, zjistit jejich úroveň angličtiny a také zhodnotit postoj české společnosti k využití daného jazyka v praxi. Na základě formulovaných cílů bakalářské práce se v praktické části zabýváme následujícími **výzkumnými otázkami**:

1. Uvědomují si Češi postavení angličtiny jako lingua franca?
2. Jaká je schopnost a ochota Čechů komunikovat v anglickém jazyce?
3. Vnímají Češi znalost anglického jazyka jako důležitou?
4. Jakým způsobem se Češi vzdělávají v anglickém jazyce?

Analytická část předkládá přehled názorů Čechů na situaci angličtiny jako mezinárodního jazyka, míru přijetí této skutečnosti a ochotu začlenění se do anglicky mluvící společnosti.

5.1 Metodologie výzkumného šetření

Dotazníkové šetření má charakter kvantitativního výzkumu, který se opírá o deduktivní přístup. Kvantitativní výzkum je metoda, jež popisuje zkoumanou oblast pomocí přesných numerických dat. Cílem je otestovat hypotézy a výsledky práce zobecnit na určitou populaci. Typicky je potřebné pracovat s větší skupinou respondentů (Ochrana, 2019).

Náš dotazník obsahuje celkem tři tematické sekce. V první sekci nás zajímaly základní údaje respondenta, které by mohly úzce souviset s odpověďmi respondentů na výzkumné otázky. V sekci 2 bylo zkoumáno povědomí respondentů o postavení angličtiny jako globálního jazyka a fakt, či daný respondent zkoumaný jazyk ovládá či nikoliv. Pokud respondent jazyk neovládá vůbec, dotazník se pro něj uzavřel po druhé sekci. Třetí, nejobsáhlejší sekce, se zaměřila již pouze na respondenty, kteří angličtinu ovládají. Aby se předešlo nadměrné diverzifikaci odpovědí, které by mohly vést k nejasnému vyhodnocení, byly použity pouze uzavřené otázky. V případě, že by si dotazovaný nevybral žádnou z nabízených možností, byla dostupná možnost označit políčko *jiné* a uvést konkrétní odpověď, případně možnost *nevím / nejsem si jistý/á*.

Odpovědi všech respondentů byly posléze přepsány a upraveny v prostředí tabulkového procesoru Microsoft Excel. Na tomto místě byly výsledky vyhodnocovány ve formě tabulek a grafů. Tabulka 1 uvádí seznam použitých otázek v dotazníkovém šetření.

Tabulka 1: Otázky v dotazníkovém šetření

Dotazníkové šetření, sekce 1
1. Pohlaví
2. Věk
3. Nejvyšší dosažené vzdělání
Dotazníkové šetření, sekce 2
1. Myslíte si, že je angličtina v současnosti globálním, celosvětově nejpoužívanějším jazykem?
1.1. Pokud byla Vaše odpověď na první otázku "ano", pokračujte prosím k další otázce. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli "ne", který jazyk považujete za světový jazyk číslo jedna?
2. Jak byste zhodnotili svoji znalost angličtiny?
2.1. Pokud jste v předchozí otázce označili odpověď "anglicky neumím", chtěli byste se angličtinu v budoucnu naučit? V případě, že angličtinu ovládáte alespoň na základní úrovni, na tuto otázku prosím neodpovídejte a pokračujte na další sekci.
Dotazníkové šetření, sekce 3
3. Kdy jste se začali poprvé učit anglicky?
4. Kde / jakým způsobem jste se v angličtině podle Vás zlepšili nejvíce? Vyberte prosím JEDNU až TŘI možnosti.
5. Jak důležitá je podle Vás znalost angličtiny v dnešní společnosti?
6. Chcete se v angličtině do budoucna zlepšovat?
7. Jak často máte příležitost využít angličtinu v běžném životě? (cestování, sociální sítě, konverzace atd.)
8. Ocitli jste se během posledního roku v situaci, která vyžadovala využití angličtiny v běžné komunikaci? (např. oslovil Vás cizinec, cestovali jste do zahraničí atd.)
9. Modelová situace: Na ulici ve Vašem rodném městě Vás anglicky osloví cizinec a poprosí, zda byste ho nenasměrovali na nejbližší vlakovou / autobusovou zastávku. Jaká bude pravděpodobně Vaše reakce?
10. Modelová situace: Jste turista v anglicky mluvící zemi, kde to neznáte. Potřebujete se dostat na konkrétní místo, ale nedaří se Vám najít žádný spoj a nelze se připojit k internetu. Jak pravděpodobně vyřešíte situaci?

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Představení respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem **165 respondentů**; rodilých mluvčích české národnosti. Odpovědi byly získávány prostřednictvím sociálních sítí, kontaktů z blízkého okolí a také díky osobnímu setkávání s cílovými věkovými skupinami, a to za účelem získání co nejrelevantnějšího reprezentativního vzorku.

Pro představení respondentů sloužila první sekce dotazníku, kde jsme zjistili pohlaví respondentů, jejich věk, nejvyšší dosažené vzdělání a bydliště. S informací o bydlišti se dále nepracovalo, protože jsme usoudili, že bydlení (vesnice nebo město do 10 000 obyvatel, město

do 100 000 obyvatel, město nad 100 000 obyvatel) se neprokázalo jako relevantní informace pro tento výzkum, ačkoli dle některých průzkumů (např. EF EPI 2021) lidé ve větších městech ovládají angličtinu lépe nežli lidé z vesnic či menších měst. Mezi dotazovanými bylo 86 žen (52 %) a 79 mužů (48 %), respondenti tedy byli genderově vyváženi. Záměrem dotazníku bylo také získat odpovědi od respondentů různých generací; ve výsledku se věk respondentů pohyboval v rozmezí od 7 do 67 let. Tabulka 2 ukazuje rozdělení respondentů dle věku.

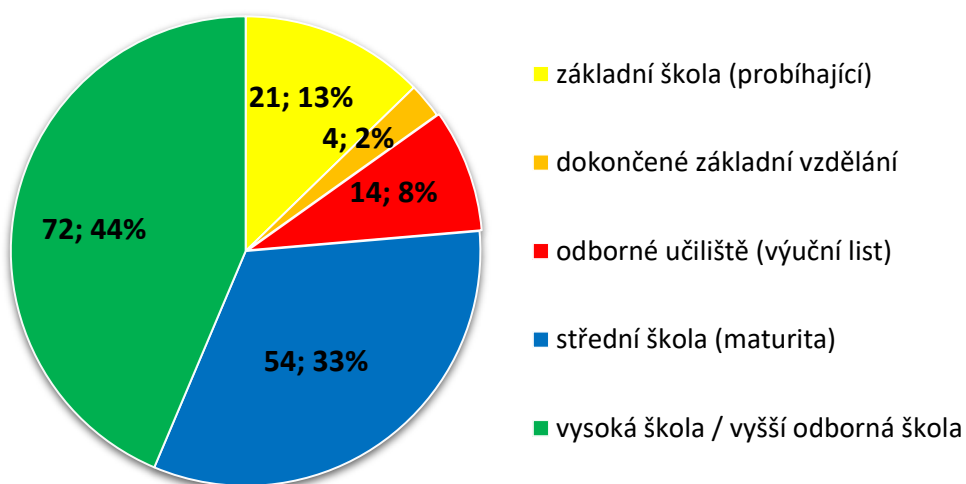
Tabulka 2: Věkové kategorie

věkový interval	7 až 18	19 až 25	26 až 40	41 až 67
počet respondentů	26	44	48	46

Zdroj: vlastní zpracování

Dotazníkového šetření se zúčastnili respondenti s různým nejvyšším dosaženým vzděláním. Z **grafu 1** vyčteme, že nejvyšší procento odpovědí bylo obdrženo od vysokoškolsky vzdělaných respondentů, konkrétně 44 %. Střední školu s maturitou absolvovalo 33 % respondentů a střední školu s výučním listem 8 %. Dokončené základní vzdělání uvedly 2 % tázaných. S výzkumem taktéž spolupracovalo 21 žáků základní školy, tedy 13 % z celkového počtu dotazovaných.

Graf 1: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

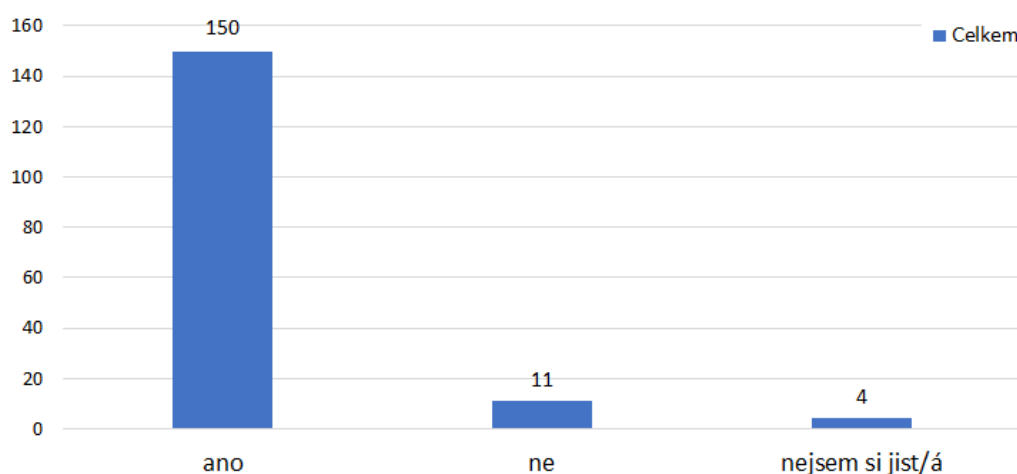
5.3 Analýza výzkumného šetření

5.3.1 Povědomí Čechů o postavení angličtiny jako lingua franca

V první otázce v sekci 2 respondenti odpovídali na otázku: „*Myslíte si, že je angličtina v současnosti globálním, celosvětově nepoužívanějším jazykem?*“ Záměrně jsme v otázce vynechali termín *lingua franca*, a to z toho důvodu, že by mohl na respondenta působit cizím nebo složitým dojmem, což by mohlo mít za následek předčasné ukončení dotazníku ze strany respondenta. Získané odpovědi na zadanou otázku by však mohly přiblížit odpověď na první výzkumnou otázku, zda si Češi uvědomují postavení angličtiny jako lingua franca ve světě.

Na **grafu 2** vidíme, že většina oslovených Čechů si je vědoma globálního využívání angličtiny. Kladně na otázku odpovědělo celkem 150 respondentů, což představuje 91 % z celého zkoumaného vzorku. Negativně se vyjádřilo pouze 11 respondentů a 4 respondenti uvedli, že si nejsou jisti. Na základě výsledků jsme tedy zhodnotili, že Češi ve větší míře vnímají angličtinu jako světový jazyk lingua franca.

Graf 2: Povědomí Čechů o postavení angličtiny ve světě

Zdroj: vlastní zpracování

Dotazník obsahoval podotázku 1.1., které zněla následovně: „*Pokud byla Vaše odpověď na první otázku "ano", pokračujte prosím k další otázce. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli "ne" nebo "nejsem si jist/á", který jazyk považujete za světový jazyk číslo jedna?*“ Přestože byla tato otázka nepovinná, obdrželi jsme 12 odpovědí; 7 respondentů uvedlo za světový jazyk číslo jedna čínštinu, 4 uvedli španělštinu a 1 uvedl, že neví.

Domníváme se, že tito respondenti mohli pochopit otázku jinak, než byla zamýšlena. Čínština by byla správná odpověď, kdybychom počítali pouze rodilé mluvčí jazyka. V případě

španělštiny mluvíme o druhém nejobsáhlejším jazyku v počtu rodilých mluvčích. Je rozšířená v Evropě, v Latinské Americe, v USA a v některých oblastech se též používá jako lingua franca.

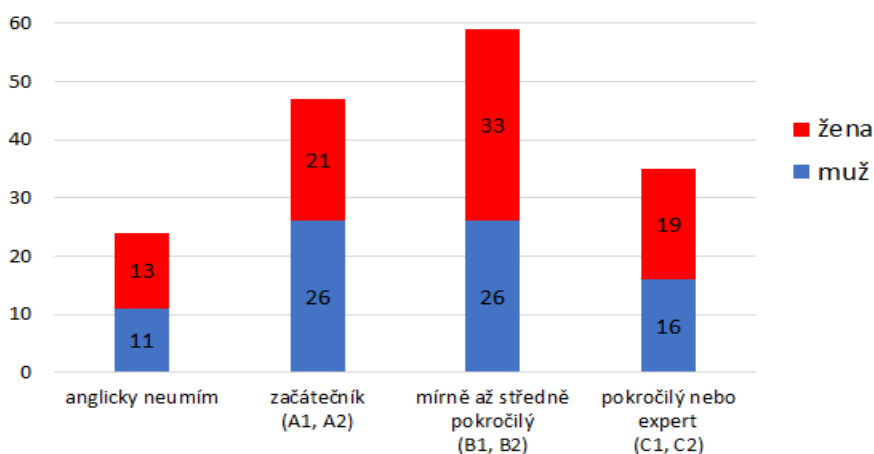
5.3.2 Schopnost a ochota Čechů komunikovat v anglickém jazyce

Druhá výzkumná otázka praktické části má za cíl zjistit, jaká je ochota a schopnost Čechů komunikovat v anglickém jazyce. Zaměříme se na úroveň angličtiny mezi Čechy a v návaznosti na jejich ochotu využít své znalosti v praxi.

5.3.2a Úroveň angličtiny mezi Čechy

Druhou otázkou v sekci 2 jsme zjišťovali respondentovu znalost angličtiny, což je bezpochyby jeden z nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují ochotu a schopnost komunikace v cizím jazyce. Otázka zněla: „**Jak byste zhodnotili svoji znalost angličtiny?**“ Jak popisuje **graf 3** níže, ze 165 respondentů uvedlo 24 osob (14,5 %), že anglicky neumí. Za začátečníka se považuje 47 respondentů, za mírně až středně pokročilého 59 respondentů a možnost pokročilý nebo expert zvolilo 35 respondentů. Z odpovědí je zřejmé, že většina tázaných angličtinu na nějaké úrovni ovládá. Více než 55 % respondentů dokonce uvedlo pokročilou znalost. Jak lze vyčíst z grafu 3, faktor *pohlaví* nemá na úroveň angličtiny významný vliv.

Graf 3: Úroveň angličtiny mezi Čechy

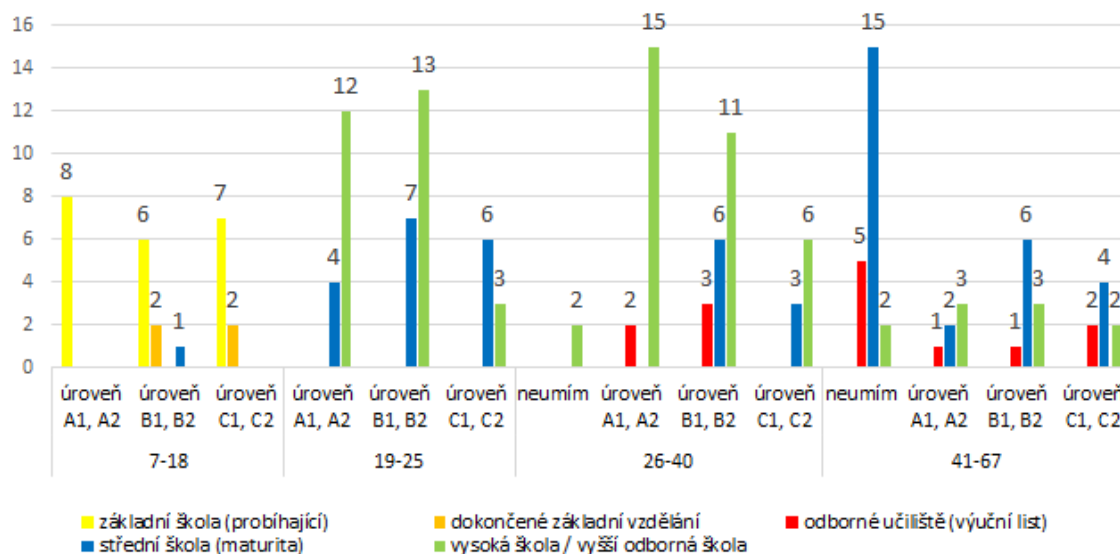

Zdroj: vlastní zpracování

Posléze jsme do **grafu 4** spojili získané informace týkající se úrovně angličtiny mezi respondenty se základními údaji o jejich nejvyšším dosaženém vzdělání a věku. Toto spojení považujeme za informačně přínosné a očekáváme zde jistou souvislost. Na grafu 4 můžeme vidět, že všichni respondenti z řad žáků základních škol (žlutá barva) označili, že angličtinu na jisté úrovni ovládají. Taktéž je tomu v případě dokončeného základního vzdělání.

Tyto výsledky úzce souvisí mimo jiné se současným postavením jazyků v českém vzdělávacím systému. Blíže jsme prozkoumali všechny odpovědi se zadanou úrovní C1/C2 a ve více případech se jednalo o respondenty, kteří v pozdější části dotazníku označili, že často konverzují s rodilými mluvčími nebo se začali učit anglicky již v předškolním věku. Další zajímavé zjištění evidujeme v případě věkové skupiny od 41 do 67 let. Jedná se o ročníky starších generací; z historie víme, že v době před sametovou revolucí měl v Československu dominantní postavení ve výuce ruský jazyk, a poté v 90. letech krátce německý jazyk (viz. podkapitola 4.1). V tomto věkovém rozpětí uvedlo nejvíc respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou (modrá barva), že anglicky neumí. Většina respondentů v dané věkové kategorii s absolvovanou vysokou školou uvedla, že angličtinu do jisté míry ovládá. Když se v grafu 4 zaměříme na zelenou barvu popisující odpovědi všech vysokoškolsky vzdělaných respondentů, vidíme, že pouze 4 respondenti z celkového počtu 72 uvedli neznalost angličtiny. Opět se jednalo spíše o starší ročníky.

Graf 4: Souvislost úrovně angličtiny se vzděláním a věkem

Zdroj: vlastní zpracování

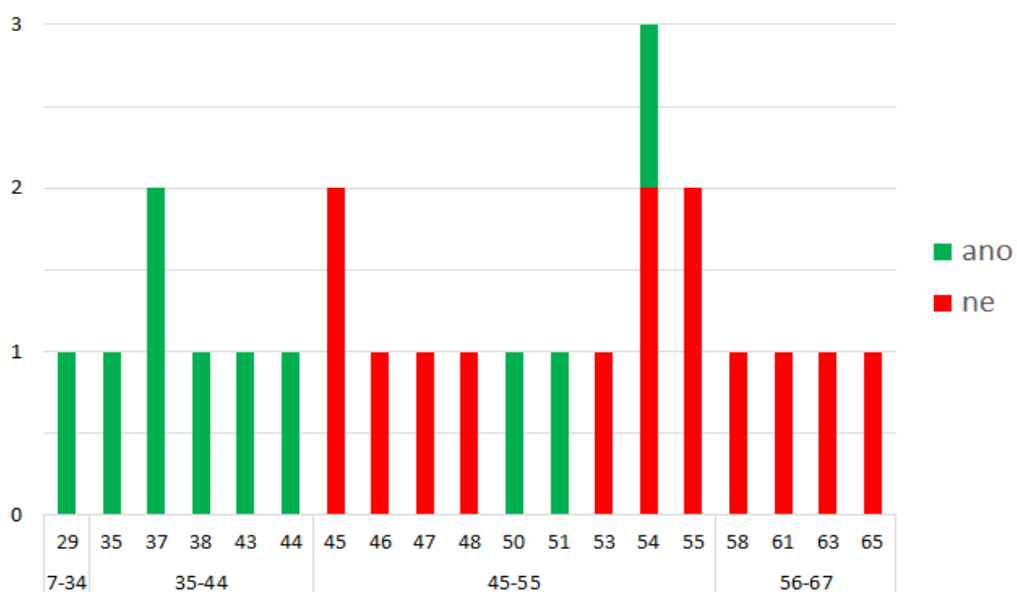
Celkově můžeme říct, že většina respondentů (85,5 %) angličtinu na určité úrovni ovládá. Existuje tedy předpoklad pro jejich ochotu využívat jazyk v praxi.

Podotázka 2.1. se zaměřila na 24 respondentů, kteří uvedli, že anglicky neumí. Otázka zněla: „**Pokud jste v předchozí otázce označili odpověď ‚anglicky neumím‘, chtěli byste se angličtinu v budoucnu naučit? V případě, že angličtinu ovládáte alespoň na základní úrovni, na tuto otázku prosím neodpovídejte a pokračujte na další sekci.**“ U této otázky nám přišlo relevantní zobrazit ochotu respondentů naučit se v budoucnu angličtinu a tu porovnat s jejich

věkem. V návaznosti na předchozí výsledky jsme se domnívali, že ve vyšším věku bude ochota naučit se angličtinu spíše menší. To může mít souvislost s tím, že starší lidé ve všeobecnosti nemají motivaci začít se učit nový cizí jazyk, pokud to nevyžaduje jejich práce, koníčky, nebo jiné specifické důvody. Jak můžeme pozorovat v **grafu 5**, tato očekávání se potvrdila. V zelené barvě vidíme, že všichni respondenti do 44 let věku odpověděli *ano*, tedy chtěli by se ještě anglický jazyk naučit. Od věku 45 let a výš evidujeme v červené barvě u většiny respondentů odpověď *ne*, čili nemají zájem naučit se anglicky. Mezi mladšími respondenty ve věkové skupině od 7 do 34 let máme jen jednoho respondenta, který označil, že anglicky neumí; po přezkoumání dat jsme zjistili, že se jedná o respondenta, jehož nejvyšší dosažené vzdělání je odborné učiliště s výučním listem. Z celkových výsledků vyplývá, že nadpoloviční většina respondentů (14 z celkových 24), jež angličtinu neovládají, se přiklání k neochotě naučit se anglicky.

Pokud respondent uvedl, že neumí anglicky, dotazník se pro něj po otázce 2.1 ukončil a odeslaly se získané odpovědi. Z původních 165 tak v následující 3. sekci odpovídalo **141 respondentů**; Čechů, studujících angličtinu jako cizí jazyk.

Graf 5: Ochota naučit se anglicky mezi Čechy, kteří neovládají angličtinu

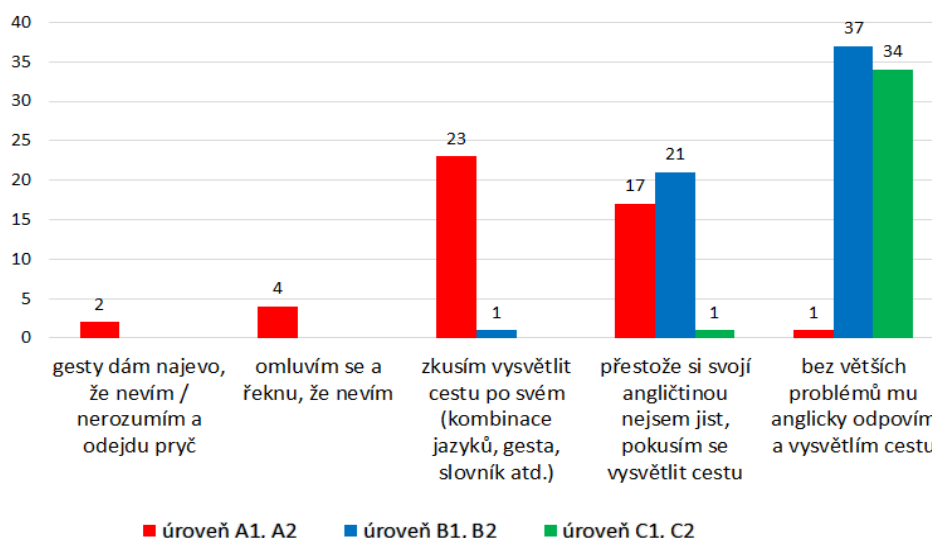
Zdroj: vlastní zpracování

5.3.2b Ochota Čechů komunikovat v angličtině

Na následujících osm rozebíraných otázek v praktické části odpovídalo v dotazníku **141 respondentů** z původních 165; ve 3. sekci dotazníku měli vzhledem k charakteru otázek možnost odpovídat pouze respondenti s minimálně základní znalostí angličtiny. Pořadí otázek dále nekorresponduje s pořadím otázek v tabulce 1, protože jsme pracovali s otázkami a odpověďmi podle potřeb výzkumu a výzkumných otázek.

Ochotu Čechů komunikovat v anglickém jazyce se pokusíme prozkoumat pomocí dvou modelových příkladů z praxe. První modelový příklad zněl následovně: **„Modelová situace: Na ulici ve Vašem rodném městě Vás anglicky osloví cizinec a poprosí, zda byste ho nasměrovali na nejbližší vlakovou / autobusovou zastávku. Jaká bude pravděpodobně Vaše reakce?“** Na výběr bylo 5 možností od škály *gesty dám najevo že nevím/nerozumím a odejdu pryč* až po *bez větších problémů anglicky odpovím a vysvětlím cestu*. Z výsledků zaznamenaných v **grafu 6** je patrné, že respondenti jsou ve velké míře ochotní svou znalost angličtiny aplikovat v praxi. Respondenti s úrovní A1/A2 angličtiny nejčastěji uvedli, že by cizinci byli ochotni pomoci a pokusili by se cestu vysvětlit, i kdyby museli použít kombinaci znalostí jiných jazyků, gesta, překladový slovník atp. Respondenti s úrovní B1/B2 a C1/C2 nejčastěji uvedli možnost bezproblémové pomoci v angličtině. Z celkového počtu respondentů by 96 % bylo při oslovení anglickým mluvčím ochotných využít angličtinu na různé úrovni v konverzaci. Komunikovat anglicky by se zdráhalo pouze 6 respondentů; z toho 2 by gesty vyjádřili, že neví, a odešli pryč. Na základě dat z našeho výzkumu lze konstatovat, že mezi Čechy je pozorovatelná nemalá ochota a schopnost komunikovat anglicky v případě oslovení anglickým mluvčím.

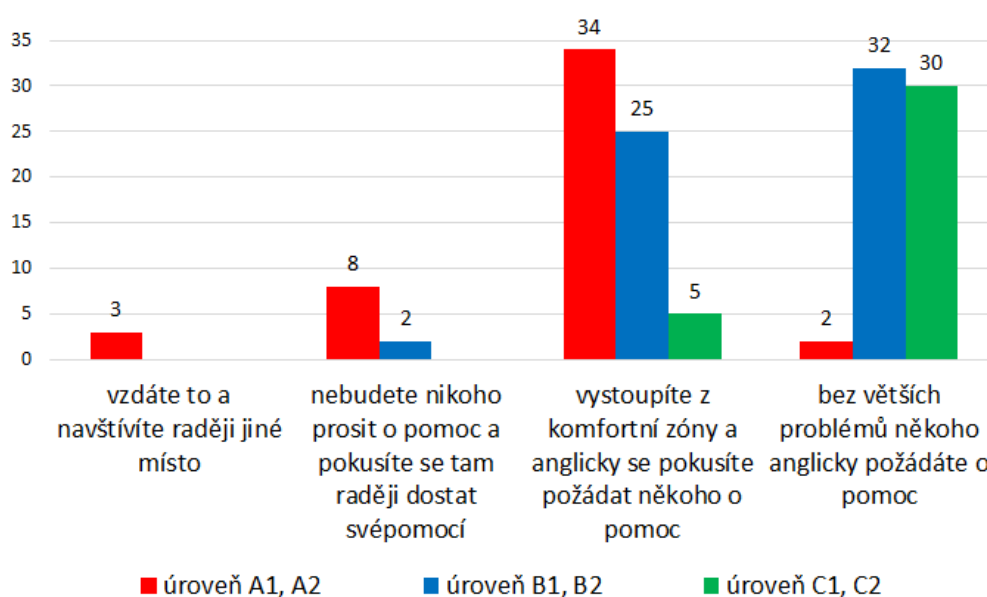
Graf 6: Modelová situace 1 – reakce po oslovení anglicky mluvícím cizincem

Zdroj: vlastní zpracování

První modelový příklad se zaměřil na schopnost odezvy. Druhý modelový příklad je zaměřený na opačnou verzi, kdy se respondent dostane do situace, která vyžaduje iniciativu z jeho strany, tedy oslovení cizince. Otázka je následující: „**Modelová situace: Jste turista v anglicky mluvící zemi, kde to neznáte. Potřebujete se dostat na konkrétní místo, ale nedaří se Vám najít žádný spoj a nelze se připojit k internetu. Jak pravděpodobně vyřešíte situaci?**“ Na výběr byly 4 možnosti od škály *vzdám to a navštívím raději jiné místo až po bez větších problémů někoho anglicky požádám o pomoc*. Reakce na tuto otázku byly porovnány s respondentovou úrovní angličtiny. Jak si můžeme všimnout na **grafu 7** níže, výsledky jsou velmi podobné jako u první modelové situace. Více než 90 % respondentů je schopno požádat někoho o pomoc, ať už bez problémů nebo s menším diskomfortem. Diskomfort zde však může souviset nejen s respondentovou úrovní angličtiny nebo ochotou mluvit cizím jazykem, ale také s jeho povahou. Na rozdíl od první modelové situace, která vyžaduje lepší schopnost domluvit se anglicky, můžeme u druhé modelové situace pozorovat změnu na straně respondentů s úrovní A1/A2. V případě, že nevysvětlují cestu, ale sami žádají o pomoc, je až 34 respondentů ochotno zahájit konverzaci v angličtině.

Graf 7: Modelová situace 2 – ochota oslovit někoho anglicky

Zdroj: vlastní zpracování

Ve shrnutí schopnosti a ochoty Čechů komunikovat v anglickém jazyce jsme díky výše uvedeným grafům dospěli k závěru, že úroveň angličtiny Čechů i jejich ochota využít jazyk v praxi jsou na vysoké úrovni. Domníváme se, že také díky povědomí Čechů o angličtině jako lingua

franca se časem úroveň angličtiny mezi Čechy zvedá, stejně jako jejich ochota jazyk používat v běžném životě. V následujícím oddílu se zaměříme na důležitost angličtiny z pohledu Čechů.

5.3.3 Důležitost angličtiny z pohledu Čechů

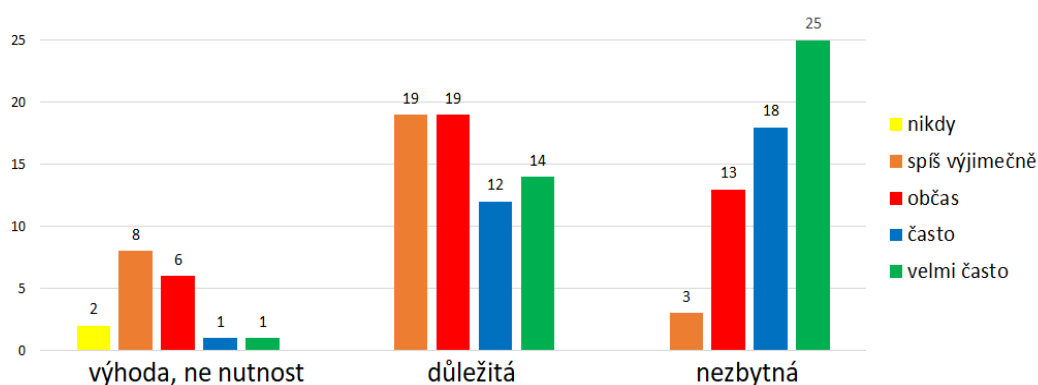
Třetí výzkumná otázka praktické části se zabývá tím, zdali Češi vnímají znalost anglického jazyka jako důležitou. Názor Čechů jsme zjišťovali explicitně vyjádřenou otázkou: „**Jak důležitá je podle Vás znalost angličtiny v dnešní společnosti?**“ Respondenti měli na výběr ze 4 možností – angličtina je: *nedůležitá / výhoda, ne nutnost / důležitá / nezbytná*.

Předpokládali jsme, že vnímání důležitosti angličtiny by mohlo úzce souviset i s tím, jak často respondent angličtinu využívá. Respondentům jsme tedy také položili otázku „**Ocitli jste se během posledního roku v situaci, která vyžadovala využití angličtiny v běžné komunikaci? (např. oslovil Vás cizinec, cestovali jste do zahraničí atd.)**“, na kterou respondenti odpovídali *ano / ne / nejsem si jistý/á*. Navazovala otázka „**Jak často máte příležitost využít angličtinu v běžném životě?**“ Zde měli respondenti na výběr ze škály odpovědí od *nikdy* až po *velmi často*. Na tuto otázku a odpovědi respondentů jsme se více zaměřili v grafu 8.

Na otázku, zda měli respondenti v uplynulém roce příležitost využít angličtinu v běžné komunikaci, odpovědělo téměř 80 % (112 respondentů), že *ano*. To znamená, že většina dotazovaných Čechů se během uplynulého roku ocitla v situaci, kdy měla možnost využít angličtinu v praxi. Od 18 respondentů jsme obdrželi odpověď *ne* a od 11 *nevím / nepamatují si*. Respondenti, kteří během posledního roku daný jazyk v praxi nevyužili nebo si nepamatují, měli převážně angličtinu na úrovni začátečníka a využívají ji v běžném životě *občas, spíše výjimečně*, nebo *nikdy*. Z **grafu 8** potom vyplývá, že polovina dotazovaných Čechů využívá angličtinu v běžném životě *často* nebo *velmi často*. Zhruba dvě třetiny těchto respondentů se také domnívají, že umět anglicky je v dnešní společnosti *nezbytné*. Respondenti využívající angličtinu *občas* nebo *spíše výjimečně* nejčastěji považují znalost angličtiny za *důležitou*. Pouze 2 respondenti uvedli, že nepoužívají angličtinu *nikdy* a není tedy překvapením, že dle jejich názoru je schopnost domluvit se anglicky *výhodou, nikoliv nutností*.

Graf 8 dále demonstruje, že převážná většina dotazovaných uvedla, že podle nich je v současnosti znalost angličtiny *důležitá* (64 respondentů; 45 %) nebo dokonce *nezbytná* (59 respondentů; 42 %). Pouze 18 respondentů (13 %) považuje schopnost domluvit se anglicky spíše za *výhodu*, nikoliv nutnost. Dle výsledků tedy můžeme konstatovat, že Češi přikládají znalosti angličtiny v dnešní společnosti velkou váhu.

Graf 8: Důležitost angličtiny a četnost jejího využití v praxi

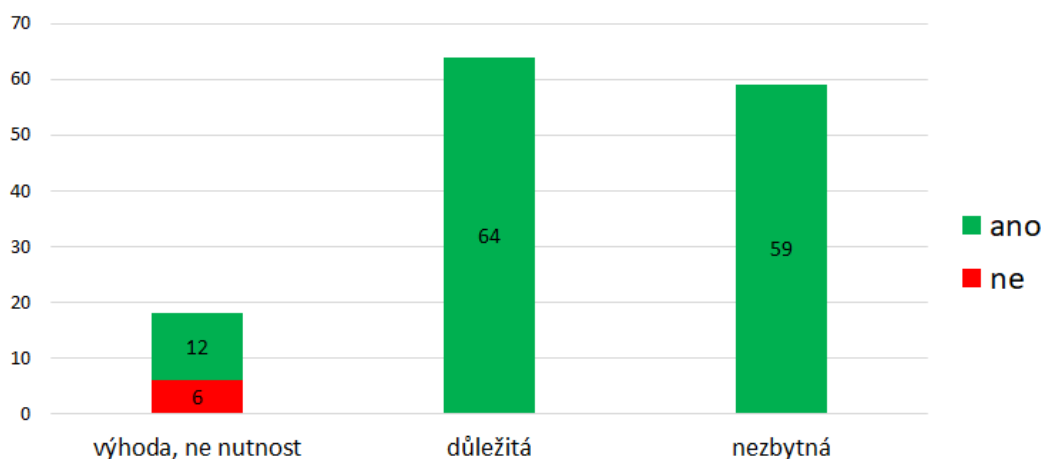

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku o důležitosti angličtiny v dotazníku navazovala také otázka: **„Chcete se v angličtině do budoucna zlepšovat?“**. Máme za to, že míra důležitosti angličtiny a ochota se v jazyce zlepšovat budou u respondentů propojeny.

Výsledky jsou zpracovány v **grafu 9** a mají následovnou interpretaci. Zelená barva označuje respondenty, kteří odpověděli „ano“, tedy mají zájem se v budoucnu v angličtině zlepšovat. V procentuálním vyjádření jde o téměř 96 % respondentů. Po bližším prozkoumání získaných dat jsme zjistili, že všech 6 respondentů, kteří se v angličtině nechtějí zlepšovat, vnímá znalost angličtiny pouze jako *výhodu* a daný cizí jazyk využívá pouze *občas*, *výjimečně* nebo *nikdy*.

Graf 9: Důležitost angličtiny z pohledu Čechů

Zdroj: vlastní zpracování

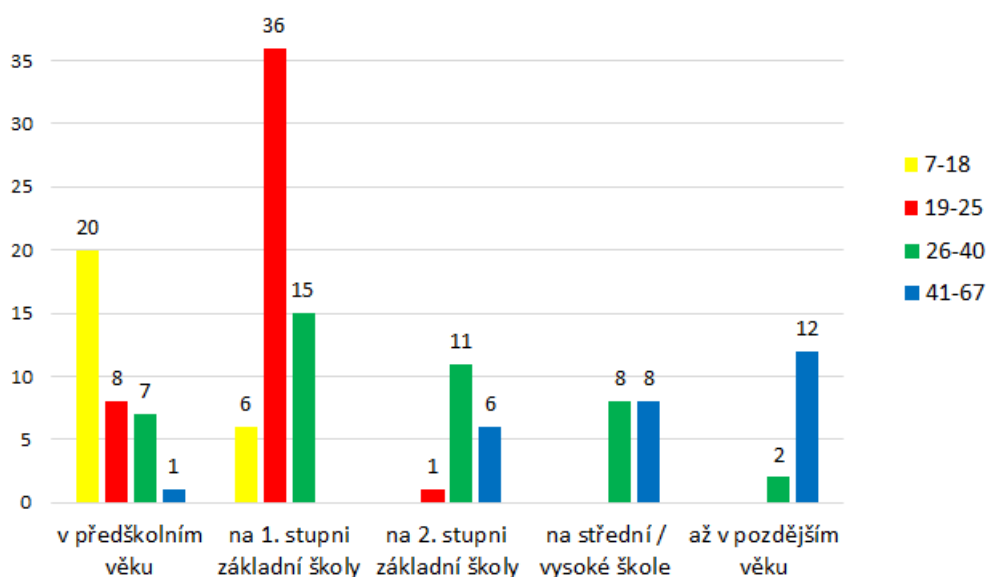
Na otázku o důležitosti angličtiny jsme nezaevidovali žádnou odpověď „nedůležitá“, proto není tato možnost zobrazena v grafech 8 a 9. Tento výsledek může být způsoben tím, že respondenti neznalí angličtiny neměli možnost na tuto otázku odpovídat. Je nutné sebekriticky poznamenat, že by výsledek mohl mít lepší vypovídající hodnotu, kdyby otázka „*Jak důležitá je podle Vás znalost angličtiny v dnešní společnosti?*“ byla položena již v sekci 2, kde se mohli vyjádřit všichni respondenti; tedy také ti, kteří uvedli, že angličtinu neovládají. Bohužel, tento nedostatek si autorka uvědomila až v pozdější fázi rozpracovávání získaných informací, a z toho důvodu již dotazník neměnila. Jak bylo uvedeno v podkapitole 5.1 popisující metodologii výzkumu, otázky 3. sekce se týkaly pouze anglicky mluvících Čechů. Je zde ale předpoklad, že respondenti, kteří anglicky neumí, ale vyjádřili ochotu se jazyk naučit, by taktéž zvolili přinejlepším možnost *výhoda, ne nutnost*.

5.3.4 Způsob rozšíření angličtiny mezi Čechy

V neposlední řadě se tento výzkum zajímá, jakým způsobem se angličtina rozšiřuje mezi Čechy. Z informací z teoretické části víme, že angličtina je v současnosti dominantním cizím jazykem v českém školství (viz. podkapitola 4.1). Na osvojování angličtiny má dnes však významný vliv také současná moderní doba; internet, možnosti cestování, vliv západní kultury atd. Očekáváme proto, že kromě klasické možnosti učení jazyka (škola) se zde objeví i propojenost právě s moderním životním stylem, u mladších i u starších respondentů.

Otázkou „*Kdy jste se začali poprvé učit anglicky?*“ jsme zjišťovali, v jakém období si Češi začínají osvojovat angličtinu. Odpovědi spojené s věkem respondentů můžeme pozorovat na **grafu 10**. Z grafu jde jednoznačně znát, že se snižuje věk, kdy se české děti začínají učit anglicky. Čtvrtina respondentů uvedla, že se začala učit anglicky už v předškolním věku; z toho nejvíce mladých lidí ve věku do 18 let. Z věkové kategorie 41-67 uvedl tuto možnost pouze 1 respondent. Po bližším prozkoumání jeho odpovědi jsme zjistili, že se v angličtině nejvíce zlepšil konverzací s rodilými mluvčími a jeho úroveň angličtiny je C1/C2. Téměř všichni respondenti ve věku do 25 let se začali anglický jazyk učit nejpozději na 1. stupni ZŠ; s výjimkou jednoho, který začal na 2. stupni ZŠ. Na 1. stupni ZŠ se začalo anglicky učit 40 % dotazovaných. Nejvíce diverzifikované jsou odpovědi věkové skupiny 25-40, dle grafu je však i zde nejčastější odpovědí 1. stupeň ZŠ. Většina respondentů starších 40 let začala s výukou anglického jazyka během střední/vysoké školy nebo až v pozdějším věku. Zjištěné údaje korespondují s vývojem situace výuky cizích jazyků v Česku.

Graf 10: Kdy se Češi začínají učit anglicky

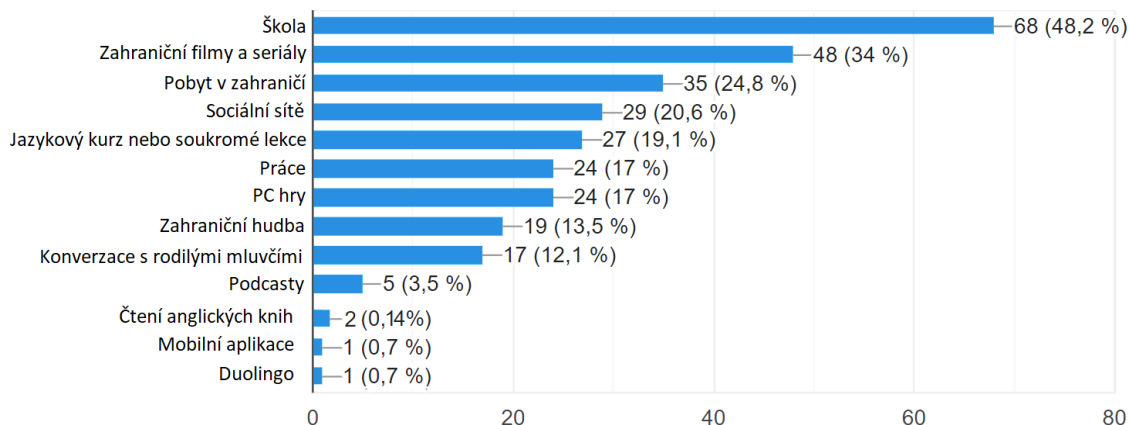
Zdroj: vlastní zpracování

Po zjištění, kdy Češi začali s osvojováním angličtiny, jsme se dále ptali, jaké způsoby vedly u Čechů k největšímu pokroku v daném jazyce. Otázka zněla „**Kde / jakým způsobem jste se v angličtině podle Vás zlepšili nejvíce? Vyberte prosím JEDNU až TŘI možnosti.**“ Respondenti měli možnost zvolit více odpovědí, aby bylo dobře patrné, jaký způsob na zlepšování Čechů v angličtině největší vliv. Výsledky jsme zpracovali do **grafu 11** níže.

Není překvapivé, že navzdory významnému vlivu západní kultury a moderní doby si udržela u respondentů svoji dominantní pozici *škola*, která byla zvolena 68krát. Tuto možnost volili respondenti různého věku, převážně však ti s vysokoškolským vzděláním a pochopitelně žáci základních škol. Druhou nejpočetnější odpovědí pak byly *zahraniční filmy a seriály s anglickým dabingem*, které získaly 48 hlasů a byly voleny respondenty všech věkových kategorií. Domníváme se, že tato možnost je preferovaná hlavně díky popularitě a dostupnosti amerických streamovacích platforem, jako například Netflix a HBO. Třetí místo obsadil *pobyt v zahraničí* s celkovým počtem 35 odpovědí. Četnost této možnosti nás, vzhledem k možnostem cestování v dnešním světě (v porovnání s možnostmi v minulosti), nepřekvapila. Dále byly 29krát uvedeny *sociální sítě*, díky kterým zlepšují angličtinu respondenti všech věkových kategorií. Možnost *jazykové kurzy / soukromé lekce* získala celkem 27 hlasů. 24 respondentů uvedlo jako podstatný důvod ke zlepšení se v angličtině svoji *práci*. Stejný počet hlasů získaly také *PC hry*, které uváděli nejčastěji mladší respondenti mužského pohlaví. S menšími počty hlasů zabodovaly *zahraniční hudba* a *konverzace s rodilými mluvčími*. Mezi odpověďmi byla také

možnost „přidat jiné“. Zde respondenti uvedli *podcasty, čtení anglických knih a mobilní aplikace* sloužící na učení cizích jazyků – byl zde uveden i konkrétní příklad, aplikace *Duolingo*.

Graf 11: Způsob jazykového zlepšení mezi Čechy

Zdroj: vlastní zpracování

5.4 Shrnutí poznatků

V páté kapitole práce byly získané informace z dotazníkového šetření zpracovány v tabulkovém procesoru Microsoft Excel a vizualizované pomocí grafů. Ve výzkumu prvotně figurovalo celkem 165 respondentů, později jsme však vzhledem k povaze otázek pracovali jen se 141 respondenty, kteří potvrdili schopnost v určité míře komunikovat anglicky. V podkapitole 5.4 shrnujeme poznatky na základě výzkumných otázek položených na začátku páté kapitoly. V diskusní části předkládáme, zda byly stanovené cíle výzkumu naplněny a do jaké míry korespondují s teoretickými poznatky.

Otázky z první sekce zjišťují, s jakým vzorkem respondentů pracujeme. Respondenti byli genderově vyvázeni, ve věku od 7 do 67 let, různého dosaženého vzdělání. Záměrem bylo získat co nejdiverzifikovanější vzorek odpovídajících, aby výsledky výzkumu byly relevantní; domníváme se, že tento záměr byl do větší míry splněn.

První výzkumná otázka se zajímala, zda dotazovaní Češi vnímají dnešní postavení angličtiny jako lingua franca ve světě. Otázka uvedená v dotazníku sice z dříve uvedených důvodů nezmiňovala samotný pojem lingua franca, avšak dle odpovědí bylo zjištěno, že převážná většina tázaných Čechů si uvědomuje postavení angličtiny jako světového jazyka číslo jedna; z toho vyvozujeme závěr, že česká společnost si je z velké části vědoma také postavení angličtiny jako lingua franca.

Druhá výzkumná otázka se zaměřila na schopnost a ochotu Čechů komunikovat anglicky. Se znalostí anglického jazyka jsou na tom Češi dle zjištěných výsledků velmi dobře. Převážná většina oslovených uvedla, že má minimálně znalosti začátečníka, z toho nejvíce respondentů zhodnotilo svoji úroveň angličtiny jako mírně až středně pokročilou. Anglicky by se naopak vůbec nedomluvila pouze necelá sedmina dotazovaných (spíše starší ročníky, lidé s nižším vzděláním); více než polovina těchto respondentů by se však v budoucnu anglicky ráda naučila. Srovnáme-li náš výsledek o úrovni angličtiny Čechů například s údaji z ČSÚ z roku 2016, Češi v našem výzkumu dopadli ve znalosti jazyka lépe. V našem výzkumu však na rozdíl od ČSÚ figurovali také neplnoletí respondenti – žáci základních škol. Kromě tohoto rozdílu je však také velmi pravděpodobné, že se úroveň angličtiny od roku 2016 v České republice zvýšila. Jak jsme očekávali, výsledky neprokázaly žádné výrazné rozdíly ve znalosti jazyka mezi muži a ženami. Znalost angličtiny naopak souvisela s věkem respondentů a s jejich nejvyšším dosaženým vzděláním, což odpovídalo poznatkům teoretické části. Došli jsme k závěru, že převážná většina Čechů znalých angličtiny je ochotná využít jazyk také v praxi; mnoho z nich dokonce uvedlo, že bez větších problémů.

Výzkumná otázka číslo tři zjišťovala, do jaké míry vnímají Češi schopnost komunikovat anglicky jako důležitou v dnešní společnosti. Mezi oslovenými Čechy převažuje názor, že znalost angličtiny je důležitá či dokonce nezbytná. Velká část dotazovaných měla v posledním roce možnost využít angličtinu v praxi. Dle odpovědí jsme zjistili, že čím častěji respondent využívá angličtinu v běžném životě, tím více ji považuje za podstatnou. Až na vzácné výjimky všichni tázaní Češi také uvedli, že svoji angličtinu chtějí do budoucna zlepšovat. Z našich poznatků tedy vyplývá, že česká společnost z velké části považuje znalost angličtiny za důležitou, až nezbytnou dovednost a je motivována se v jazyce zlepšovat.

Podstatou čtvrté výzkumné otázky bylo zjistit, v jakém životním období se Češi začínají učit anglicky a jakými způsoby se v jazyce zlepšují nejvíc. Zjistili jsme, že Češi se poprvé setkávají se studiem angličtiny nejčastěji na 1. stupni základní školy. Přibývá však dětí, které se začínají učit anglicky již v předškolním věku, což se kladně projevuje na jejich budoucí schopnosti komunikovat anglicky; vzniká tak kumulativní efekt, zmíněný v teoretické části. Respondenti v pozdějším věku, hlavně ve věku 40 let a výš, se nejčastěji začínají učit anglicky na střední / vysoké škole nebo až v pozdějším věku, např. kvůli svému zaměstnání. Zjištěné údaje korespondují se současnou i minulou situací vzdělávacího systému v Česku, který je přesněji popsán v teoretické části. Když se zaměříme na možnosti, jakými se Češi nejvíce zlepšují v angličtině, největší vliv má škola. Toto zjištění není vzhledem k současnému postavení anglického jazyka v českém školství překvapením. Dále má na zlepšování Čechů v angličtině

znatelný vliv anglofonní zábavní průmysl (hlavně filmy a seriály v původním znění) a sociální sítě. Velký počet respondentů se v angličtině nejvíce zlepšil také díky času strávenému v zahraničí a vlivem konverzací s rodilými mluvčími. Na základě našich zjištění můžeme ve všeobecnosti konstatovat, že nejvíce Čechů se v současnosti začíná učit angličtinu na 1. stupni základní školy, tento věk však klesá. Navzdory vlivu anglofonního zábavního průmyslu a moderních technologií Češi nejvíce vylepšují angličtinu ve škole.

ZÁVĚR

V souladu se zadáním práce byl v první kapitole teoretické části práce vysvětlen koncept angličtina jako lingua franca. Druhá kapitola popisovala historický vývoj anglického jazyka včetně událostí, které jej ovlivnily nejvíce a formovaly jazyk do současné podoby. Ve třetí kapitole bylo objasněno globální rozšíření angličtiny a nejpodstatnější příčiny, jež k němu vedly. V minulosti se jednalo o koloniální nadvládu Velké Británie a o ekonomickou a politickou převahu USA v poválečném světě. V současnosti upevňuje pozici angličtiny hlavně internet a popularita západní kultury. Čtvrtá teoretická kapitola shrnula výuku angličtiny v České republice v minulosti a v posledních letech. V období komunistického režimu byla v našem školství z cizích jazyků protlačována ruština, od jeho pádu pak postupně získala převahu angličtina, která jako cizí jazyk dominuje v českém vzdělávacím systému dodnes. Dále byla okomentována jazyková vybavenost Čechů se zaměřením na angličtinu, a to na základě jazykových průzkumů provedených v nedávné minulosti.

Hlavním cílem práce bylo prozkoumat angličtinu jako globální jazyk z perspektivy rodilých Čechů. Praktická část měla za úkol odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Bylo zkoumáno povědomí Čechů o postavení anglického jazyka v dnešním světě, jejich úroveň angličtiny, ochota se zlepšovat a využívat daný jazyk v praxi. Výzkum se zaměřil také na to, do jaké míry je pro Čechy znalost anglického jazyka důležitá a jakým způsobem se v angličtině nejvíce zlepšují.

Jak bylo objasněno v teoretické části, ve světovém měřítku dosáhl anglický jazyk během posledních několika desetiletí jedinečného postavení. Žádný jiný jazyk v historii nebyl využíván celosvětově na tak velké ploše a zároveň v tolika různých sférách, jako právě angličtina v současnosti. Tohoto postavení daného jazyka si dnes běžný člověk jen těžko nevšimne. Češi jsou si dle výsledků dotazníkového šetření provedeného v praktické části práce postavení anglického jazyka vědomi a právem považují angličtinu za nejrozšířenější světový jazyk. Většina z nich ho také na určité úrovni ovládá, a co je důležitější, v případě potřeby se nezdráhá využít ho v praxi. Toto zjištění by mohlo být velkou výhodou pro cizince, navštěvující Českou republiku. Schopnost domluvit se obstojně anglicky je však samozřejmě výhodou hlavně pro samotné Čechy, a to nejen při cestách do zahraničí. Znalost cizího jazyka s sebou přináší mnoho výhod, například lepší uplatnění na trhu práce, možnost komunikace s lidmi z různých částí světa nebo lepší přístup k informacím. V návaznosti na tyto skutečnosti je v české společnosti znalost angličtiny jednoznačně vnímána přinejmenším jako výhoda, především ale jako důležitá schopnost, a není tak překvapivé, že převažuje motivace se v angličtině dále zlepšovat.

Je evidentní, že v Česku je angličtina na vzestupu a zlepšuje své postavení prozatím s každou příchozí generací. S tímto faktem, jak jsme se přesvědčili v praktické části, mimo jiné souvisí postavení angličtiny v českém vzdělávacím systému, který reaguje na probíhající změny ve společnosti od 90. let minulého století. Angličtina je u nás od roku 1997 nejžádanějším vyučovaným cizím jazykem. Na postavení angličtiny v Česku má však v posledních letech velký vliv například také dostupnost filmů a seriálů v původním anglickém znění, možnosti cestování nebo sociální sítě. Češi se nyní setkávají s angličtinou již v raném dětství, a to zejména díky streamovacím platformám a PC hrám. Vlivem potřeby adaptovat se v rámci digitalizovaného kulturního prostředí se zvyšuje motivace učit se anglicky a roste také úroveň angličtiny v Česku. Anglicky mluvících Čechů ochotných využívat jazyk v praxi stále přibývá. Vzhledem k upevňujícímu se postavení angličtiny ve světě i v Česku se domnívám, že podobné průzkumy na dané téma by mohly v budoucnu přinést odlišné, pravděpodobně ještě pozitivnější výsledky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

ALGEO, John a Thomas PYLES, 2005. *The Origins and Development of the English Language*. Fifth edition. Boston: Thomson/Wadsworth. ISBN 0-155-07055-X.

BARBER, Charles, Joan C. BEAL a Philip A. SHAW, 2009. *The English Language: A Historical Introduction*. New York: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-67001-2.

CRYSTAL, David, 1995. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-40179-8.

CRYSTAL, David, 2002. *The English Language: A Guided Tour of the Language*. Second Edition. London: Penguin Books. ISBN 978-0-141-00396-2.

CRYSTAL, David, 2003. *English as a global language*. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-53032-3.

ECKERSLEY, C. E. a J. M. ECKERSLEY, 1983. *Comprehensive English Grammar*. London: Longman Group Limited. ISBN 978-0-582-52042-8.

GRADDOL, David et al., 1996. *English: History, Diversity and Change*. First Edition. London: Routledge. ISBN: 978-0-415-1311-8-9.

HARMER, Jeremy, 2007. *The practice of English language teaching*. Fourth edition. Harlow: Longman. ISBN 978-1-4058-5311-8.

HOROBIN, Simon, 2016. *How English Became English: A Short History of a Global Language*. Oxford University Press. ISBN: 978-0-19-875427-5.

HOUSE, Juliane, 1999. *Misunderstanding in intercultural communication: Interactions in English as lingua franca and the myth of mutual intelligibility*.

JENKINS, Jennifer, 2004. *ELF at the gate: the position of English as a lingua franca*. Liverpool Conference Selections IATEFL Publications.

JENKINS, Jennifer, 2011. *English as a Lingua Franca: Attitude and Identity*. Oxford: Oxford University Press. ISBN: 978-0-19-442237-6.

KACHRU, Braj B., 1983. *The Other Tongue: English Across Cultures*. Second Edition. Pergamon Press. ISBN: 978-0136430735.

KNAPP, Karlfried a Christiane MEIERKORD, 2002. *Lingua Franca Communication*. Peter Lang Pub. ISBN 978-3-631-36460-1.

MCCULLOCH, Gretchen, 2019. *Because Internet: Understanding the New Rules of Language*. Riverhead Books. ISBN: 978-0735210936.

PRŮCHA, Jan, 2010. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3069-1.

SAMARIN, William J., 1968. *Lingua Francas of the World*. In: Readings in the Sociology of Language. De Gruyter Mouton, s. 660–667. ISBN: 978-3-11-080537-6.

SEBBA, Mark, 1997. Pidgins and Creoles: Issues for Development. In: *Contact Languages. Modern Linguistics Series*. Palgrave, London. ISBN: 978-0-333-63024-2.

SEIDLHOFER, Barbara, 2011. *Understanding English as a Lingua Franca*. Oxford: Oxford University Press. ISBN: 978-0-19-437500-9.

UNESCO, 1953. The Use of Vernacular Languages in Education. The Ohio State University. ISBN: 978-0405111051.

Internetové zdroje:

BROSCH, Cyril. On the Conceptual History of the Term Lingua Franca. *Apples - Journal of Applied Language Studies* [online]. 2015, 9(1), s. 71–85. ISSN 1457-9863. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://apples.journal.fi/article/view/97878>

CERMAT: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání [online]. Praha: MŠMT ČR. [cit. 2022-03-02] Dostupné z: <https://maturita.ceremat.cz/>

Encyclopaedia Britannica, 2021. *The Oxford English Dictionary. Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/The-Oxford-English-Dictionary>

FIRTH, Alan. The Discursive Accomplishment of Normality: On 'lingua franca' English and Conversation Analysis. *Journal of Pragmatics* [online]. 1996, 26(2), s. 237-259. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: doi: [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(96\)00014-8](https://doi.org/10.1016/0378-2166(96)00014-8)

KOLESÁROVÁ, Simona, 2013. Ako sa z angličtiny stáva lingua franca vo svete. *Jazyk a kultúra* [online]. Filozofická fakulta PU, 4 (14/2013). [cit. 2022-02-28]. ISSN 1338-1148. Dostupné z: <https://www.ff.unipo.sk/jak/cislo14.html>

MUFWENE, S. Sangol, 2010. *lingua franca. Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/lingua-franca>

PRŮBALOVÁ, Božena, 2017. Čtyři z pěti Čechů se domluví cizí řečí. *Statistika&My: Magazín českého statistického úřadu* [online]. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2017/10/17/ctyri-z-peti-cechu-se-domluvi-cizi-reci/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání 2021 [online]. Praha: MŠMT ČR. 2005–2021. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

SEIDLHOFER, Barbara, 2004. 10. RESEARCH PERSPECTIVES ON TEACHING ENGLISH AS A LINGUA FRANCA. *Annual Review of Applied Linguistics* (24) [online]. Cambridge: Cambridge University Press. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1017/S0267190504000145>

Statistický informační systém Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT ČR. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocnka/rocnka.asp>

The EF English Proficiency Index - A comprehensive ranking of countries by English skills. 2011-2021. [online]. EF Education First. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z <https://www.ef.com/wwen/epi/>

ZEMAN, Jiří, 2017. PLÁNOVÝ JAZYK. In: KARLÍK Petr, NEKULA Marek, PLESKALOVÁ Jana (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/PLÁNOVÝ JAZYK](https://www.czechency.org/slovník/PLÁNOVÝ_JAZYK)

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Tři „kruhy“ angličtiny	25
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Otázky v dotazníkovém šetření	31
--	----

Tabulka 2: Věkové kategorie	32
-----------------------------------	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.....	32
---	----

Graf 2: Povědomí Čechů o postavení angličtiny ve světě	33
--	----

Graf 3: Úroveň angličtiny mezi Čechy	34
--	----

Graf 4: Souvislost úrovně angličtiny se vzděláním a věkem	35
---	----

Graf 5: Ochota naučit se anglicky mezi Čechy, kteří neovládají angličtinu	36
---	----

Graf 6: Modelová situace 1 – reakce po oslovení anglicky mluvícím cizincem.....	37
---	----

Graf 7: Modelová situace 2 – ochota oslovit někoho anglicky.....	38
--	----

Graf 8: Důležitost angličtiny a četnost jejího využití v praxi	40
--	----

Graf 9: Důležitost angličtiny z pohledu Čechů	40
---	----

Graf 10: Kdy se Češi začínají učit anglicky	42
---	----

Graf 11: Způsob jazykového zlepšení mezi Čechy.....	43
---	----